

Bryssel 24.3.2021
COM(2021) 142 final

**KOMISSION TIEDONANTO EUROOPAN PARLAMENTILLE, NEUVOSTOLLE,
EUROOPAN TALOUS- JA SOSIAALIKOMITEALLE JA ALUEIDEN
KOMITEALLE**

Lasten oikeuksia koskeva EU:n strategia

Tarvitsemme strategian, joka kattaa kaikki lapset ja jolla tuetaan haavoittuvassa asemassa olevia lapsia. Tarvitsemme strategian, joka edistää ja tukee oikeutta osallistua meihin vaikuttavien päätösten tekemiseen. Sillä yhtään lapsia koskevaa päätöstä ei pitäisi tehdä ilman lapsia. On tullut aika ottaa lasten osallistuminen yleiseksi standardiksi.

(Lasten päätelmät, lapsen oikeuksia käsittelevä 13. eurooppalainen foorumi, 2020)

Johdanto

Lasten oikeudet ovat ihmisoikeuksia. Jokaisella lapsella Euroopassa ja kaikkialla maailmassa olisi oltava samat oikeudet ja mahdollisuus elää ilman minkäänlaista syrjintää, syyllistämistä tai pelottelua.

Tämä on sosiaalinen, moraalinen ja inhimillinen välttämättömyys, josta lapset – joita on lähes viidesosa EU:n¹ ja kolmasosa maailman² väestöstä – ja koko heidän yhteisönsä ovat riippuvaisia. On tarpeen varmistaa, että kaikki lapset voivat hyödyntää potentiaaliaan ja olla tärkeässä asemassa yhteiskunnassa, olipa kyse sitten oikeudenmukaisuuden ja tasa-arvon edistämisestä, demokratian vahvistamisesta tai vihreän ja digitaalisen siirtymän edistämisestä.

Tästä syystä **lapsen oikeuksien suojeleminen ja edistäminen on Euroopan unionin työn keskeinen tavoite** niin unionissa kuin sen ulkopuolellakin.³ Se vahvistetaan Euroopan unionin perusoikeuskirjassa⁴, jossa taataan lasten oikeuksien suojeleminen pantaessa unionin oikeutta täytäntöön. Se kattaa kaikki politiikan alat ja on osa Euroopan komission keskeisiä painopisteitä, kuten komission puheenjohtajan Ursula von der Leyenin poliittisissa suuntaviivoissa⁵ todetaan.

Tämän strategian yleisenä tavoitteena on rakentaa lapsille mahdollisimman hyvä elämä Euroopan unionissa ja kaikkialla maailmassa. Siinä tuodaan esiin lasten oikeudet ja rooli yhteiskunnassamme. He ovat inspiraation lähde ja eturintamassa, kun keskustellaan luonnosta ja ilmastonmuutospäättämistä, syrjinnästä ja epäoikeudenmukaisuudesta. He ovat yhtä lailla tämän päivän kuin huomisenkin kansalaisia ja johtajia. Strategialla pyritään kantamaan yhteinen vastuu, jotta yhdistämme voimat jokaisen lapsen oikeuksien kunnioittamiseksi, suojelemiseksi ja toteuttamiseksi. Tavoitteena on myös rakentaa yhdessä lasten kanssa entistä terveempiä, palautumiskykyisempiä, oikeudenmukaisempia ja tasa-arvoisempia yhteiskuntia.

Lapsen oikeuksia koskeva YK:n yleissopimus⁶, jonka kaikki EU:n jäsenvaltiot ovat ratifioineet, ohjaa edelleen EU:n toimintaa tällä alalla. Sopimuksen yli 30-vuotisen voimassaolon aikana on saavutettu merkittävää edistystä, ja lapsilla tunnustetaan yhä laajemmin olevan omat oikeutensa.

Yleissopimuksessa tunnustetaan kaikkien lasten oikeus saada paras mahdollinen alku elämälle, kasvaa onnellisina ja terveinä ja saavuttaa täysi potentiaalinsa. Tähän sisältyy oikeus elää puhtaalla ja terveellä maapallolla, oikeus suojelemaan ja huolehtimaan ympäristöön,

¹ Lapseksi katsotaan alle 18-vuotias henkilö. Väestötiedot, [[yth_demo_010](#)], [[yth_demo_020](#)], Eurostat, 2020.

² Demografia, ”[State of the World’s Children 2019](#)” -raportin tilastotaulukot, Unicef.

³ Euroopan unionista tehdyn sopimuksen (SEU-sopimus) 3 artiklan 3 kohdassa vahvistetaan tavoitteeksi, että EU edistää lapsen oikeuksien suojeleminen. SEU-sopimuksen 3 artiklan 5 kohdassa määrätään, että unioni edistää kansainvälisissä suhteissa osaltaan kansalaistensa suojeleminen ja erityisesti lapsen oikeuksien suojeleminen.

⁴ [Euroopan unionin perusoikeuskirja](#), 2012/C 326/02.

⁵ [Kunnianhimoisempi unioni. Ohjelma Euroopalle. Euroopan komission puheenjohtajaehdokas Ursula von der Leyen. Poliittiset suuntaviivat seuraavalle Euroopan komissiolle 2019–2024.](#)

⁶ [Yleissopimus lapsen oikeuksista](#), Yhdistyneet kansakunnat, 1989.

oikeus rentoutua, leikkiä ja nauttia kulttuuri- ja taidetoiminnasta sekä oikeus nauttia luonnonympäristöstä ja kunnioittaa sitä. Perheille ja yhteisöille on myös annettava tarvittavaa tukea, jotta ne voivat varmistaa lasten hyvinvoinnin ja kehityksen.

Lasten oikeudet, mahdollisuudet ja turvallisuus ovat EU:ssa nyt korkeammalla tasolla kuin koskaan ennen. Tämä on erityisesti EU:n viime vuosikymmenten toiminnan, lainsäädännön ja rahoituksen ja jäsenvaltioiden kanssa tehdyn yhteistyön ansiota. Komissio on viime vuosikymmenten aikana esittänyt merkittäviä aloitteita, joilla on puututtu lapsikauppaan, lasten seksuaaliseen hyväksikäyttöön ja riistoon ja kadonneisiin lapsiin sekä edistetty lapsiystävällisiä oikeusjärjestelmiä. Unioni on laatinut lapset huomioivia säännöksiä ja sisällyttänyt ne turvapaikka- ja maahanmuuttopolitiikkaan ja -lainsäädäntöön. Unioni on tehostanut toimiaan, joilla pyritään tekemään internetistä lapsille turvallisempi, ja jatkaa työtään köyhyyden ja sosiaalisen syrjäytymisen torjumiseksi. Lapsen oikeuksien edistämiseksi ja suojaamiseksi vuonna 2017 annetut tarkistettut EU:n suuntaviivat olivat virstanpylväs lasten oikeuksille maailmanlaajuisesti yhdessä useiden sellaisten humanitaaristen ja kehitysohjelmien kanssa, joilla edistetään oikeutta terveyteen ja koulutukseen. Nämä aloitteet ovat parantaneet laajasti lasten elämää EU:ssa ja heidän oikeuksiensa toteutumista käytännössä.

Tätä edistystä on ollut vaikea saavuttaa eikä sitä pidä pitää itsestänselvyytenä. Nyt on aika hyödyntää näitä toimia, puuttua niin yhä jatkuviin kuin uusiinkin haasteisiin ja määritellä kattava strategia lasten oikeuksien suojelemiseksi ja edistämiseksi nykypäivän jatkuvasti muuttuvassa maailmassa.

Liian monet lapset kohtaavat edelleen vakavia ja säännöllisiä oikeuksien loukkauksia. Lapsiin kohdistuu edelleen monenlaista väkivaltaa. He kärsivät sosioekonomisesta syrjäytymisestä ja syrjinnästä, jonka perusteena on lasten – tai heidän vanhempiansa – sukupuoli, sukupuolinen suuntautuminen, rotu tai etninen alkuperä, uskonto tai vakaumus tai vammaisuus. Lasten huolenaiheita ei kuunnella riittävästi eikä heidän näkemyksiään usein oteta riittävästi huomioon heidän kannaltaan tärkeissä asioissa.

Covid-19-pandemia on pahentanut entisiä ja luonut uusia haasteita ja epäoikeudenmukaisuuksia. Lapset ovat altistuneet lisääntyvälle perheväkivallalle, verkossa tapahtuvalle riistolle ja hyväksikäytölle sekä verkkokiusaamiselle.⁷ Lisäksi lasten seksuaaliseen hyväksikäyttöön liittyvää materiaalia jaetaan verkossa aiempaa enemmän.⁸ Esimerkiksi turvapaikka- ja perheenyhdistämismenettelyissä on ollut viiveitä. Etäopiskeluun siirtyminen vaikutti suhteettomasti erittäin nuoriin lapsiin ja lapsiin, joilla on erityistarpeita tai jotka elävät köyhyydessä, marginalisoituneissa yhteisöissä (kuten romanilapsiin) tai syrjäisillä ja maaseutualueilla ja joilla ei ole mahdollisuutta käyttää internetyhteyksiä ja tietoteknisiä laitteita. Monet lapset menettivät ravitsevimman päivittäisen ateriansa sekä mahdollisuuden käyttää koulujen tarjoamia palveluita. Pandemia on vaikuttanut voimakkaasti myös lasten mielenterveyteen, ja ahdistuneisuuden, stressin ja yksinäisyyden on raportoitu lisääntyneen. Monet eivät ole voineet osallistua urheilu- ja vapaa-ajantoimintaan tai taide- ja kulttuuritoimintaan, jotka ovat olennaisia lasten kehityksen ja hyvinvoinnin kannalta.

EU tarvitsee uuden kokonaisvaltaisen lähestymistavan, jossa otetaan huomioon uudet realiteetit ja yhä jatkuvat haasteet. Hyväksymällä tämän ensimmäisen kattavan lapsen oikeuksia koskevan strategian komissio sitoutuu asettamaan lapset ja heidän etunsa EU:n politiikan keskiöön sisäisissä ja ulkoisissa toimissaan toissijaisuusperiaatteen mukaisesti.

⁷ [How children \(10-18\) experienced online risks during the COVID-19 lockdown in spring 2020](#), JRC, Euroopan komissio, 2020.

⁸ [Exploiting Isolation: Offenders and victims of online child sexual abuse during the COVID-19 pandemic](#), Europol, 2020.

Strategian tavoitteena on yhdistää kaikki EU:n nykyiset ja tulevat lainsäädäntö-, politiikka- ja rahoitusvälineet yhteen kattavaan kehykseen.

Strategiassa ehdotetaan kohdennettuja toimia **kuudella aihealueella**, joista jokaisessa määritellään EU:n toiminnan painopisteet tulevina vuosina. Tätä tuetaan **valtavirtaistamalla lasten oikeudet** tehokkaammin kaikissa asiaan liittyvissä EU:n politiikoissa. Tiettyjen lapsiryhmien erityistarpeet otetaan asianmukaisesti huomioon, myös niiden, joilla on useita haavoittuvuuksia ja jotka kohtaavat samaan aikaan moniperusteista syrjintää.

Tämä strategia perustuu lapsen oikeuksia koskeviin aiempiin komission tiedonantoihin⁹ ja voimassa olevaan oikeudelliseen ja toimintapoliittiseen kehykseen¹⁰. Se edistää myös Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin¹¹ tavoitteiden saavuttamista. Strategian perustana on lasten oikeuksia koskeva YK:n yleissopimus ja sen kolme valinnaista pöytäkirjaa sekä vammaisten henkilöiden oikeuksista tehty YK:n yleissopimus¹². Se myös auttaa saavuttamaan YK:n kestävä kehityksen tavoitteet¹³. Strategia on sidoksissa myös lapsen oikeuksia koskeviin Euroopan neuvoston normeihin ja sen lapsen oikeuksien strategiaan (2016–2021)¹⁴.

Strategia perustuu Euroopan parlamentilta¹⁵, jäsenvaltioilta, lapsen oikeuksia ajavilta järjestöiltä, muilta sidosryhmiltä ja yksittäisiltä henkilöiltä saatuihin merkittäviin kannanottoihin, jotka kerättiin valmisteluvaiheessa muun muassa avoimen julkisen kuulemisen¹⁶ ja vuonna 2020 järjestetyn lapsen oikeuksia käsittelevän eurooppalaisen foorumin¹⁷ kautta.

Strategia on laadittu **lapsia varten ja yhdessä lasten kanssa**. Sen valmisteluissa on otettu huomioon **yli 10 000 lapsen näkemykset ja ehdotukset**.¹⁸ Lisäksi lapset ovat osallistuneet strategian lapsiystävällisen version¹⁹ laatimiseen. Tästä alkaa uusi vaihe, ja EU ottaa tärkeän askelen kohti lasten todellista osallistumista unionin päätöksentekoprosesseihin.

1. Osallistuminen poliittiseen ja demokraattiseen elämään: EU, joka antaa lapsille mahdollisuuden olla aktiivisia kansalaisia ja demokraattisten yhteiskuntien jäseniä

”Jos emme me, niin kuka sitten?” (Poika, 16, lapsen oikeuksia käsittelevässä 13. eurooppalaisessa foorumissa, 2020.)

⁹ [Tavoitteena lasten oikeuksia koskeva EU:n strategia](#), KOM(2006) 367, ja [Lapsen oikeuksia koskeva EU:n toimintasuunnitelma](#), KOM(2011) 60.

¹⁰ Ks. liite 2: Lapsen oikeudet – EU:n säännöstö ja politiikat.

¹¹ [Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin 20 periaatetta](#).

¹² [Yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista](#), Yhdistyneet kansakunnat, 2006.

¹³ [YK:n kestävä kehityksen tavoitteet: Agenda 2030 -toimintaohjelma](#). Ks. liite 1: Vertailutaulukko, jossa esitetään yksityiskohtaisesti asiaa koskevat oikeudet, jotka on vahvistettu EU:n perusoikeuskirjassa, lapsen oikeuksista tehdystä YK:n yleissopimuksesta ja YK:n kestävä kehityksen tavoitteissa, sellaisina kuin niitä suojellaan ja edistetään tämän strategian eri osa-alueilla.

¹⁴ [Euroopan neuvoston lapsen oikeuksien strategia](#) (2016–2021). Euroopan neuvosto valmistelee myös tulevaa strategista kehystä vuosiksi 2022–2027.

¹⁵ Euroopan parlamentin [päätöslauselma 26. marraskuuta 2019 lasten oikeuksista YK:n lapsen oikeuksien yleissopimuksen 30. vuosipäivän yhteydessä](#) (2019/2876(RSP)) – [Euroopan parlamentin päätöslauselma 11. maaliskuuta 2021 lasten oikeuksista lapsen oikeuksia koskevaa EU:n strategiaa silmällä pitäen](#) (2021/2523(RSP)).

¹⁶ [Yhteenveto julkisesta kuulemisesta, jonka aiheena oli lasten oikeuksia koskeva EU:n strategia](#), 2021.

¹⁷ [Lapsen oikeuksia käsittelevä 13. eurooppalainen foorumi](#), 2020.

¹⁸ Unicef, Eurochild, Pelastakaa lapset, Child Fund Alliance, World Vision: [Our Europe, Our Rights, Our Future](#) – SOS-lapsikylän kuuleminen, johon osallistui [laitoshoidossa asuvia](#) ja [perhetukipalveluja saavia](#) lapsia, sekä [yhteenveto](#), Defence for Children International, Terre des Hommes ja sen kumppanit.

¹⁹ [Lapsen oikeuksia koskeva EU:n strategia: lapsiystävälliset versiot](#).

Nuorten näkeminen kaduilla kaikkialla maailmassa vaatimassa ilmastotoimia tai puolustamassa ihmisoikeuksia²⁰ osoittaa, että lapset ovat aktiivisia kansalaisia ja **muutoksen aikaansaajia**. Vaikka useimmissa EU:n jäsenvaltioissa lapsilla ei ole oikeutta äänestää ennen 18 vuoden ikää, heillä on oikeus olla aktiivisia demokraattisen yhteiskunnan jäseniä ja osallistua poliittisten painopisteiden muokkaamiseen, täytäntöönpanoon ja arviointiin.

Olemassa on hyviä esimerkkejä siitä, miten eri hallintotasot ja viranomaiset edistävät lasten mielekäästä osallistumisesta, jolla on aidosti vaikutusta julkisen alan päätöksiin.²¹ EU:n tasolla näitä ovat muun muassa EU:n nuorisodialogit²² ja Oppisoppi²³.

Liian monet lapset kokevat kuitenkin, ettei heitä oteta riittävästi huomioon päätöksenteossa.²⁴ Haasteet liittyvät esimerkiksi stereotyyppioihin ja käsityksiin siitä, että lasten osallistuminen on vaikeaa ja kallista tai että se edellyttää resursseja ja asiantuntemusta. Erityisesti sukupuolistereotyyppiat rajoittavat poikien ja tyttöjen pyrkimyksiä ja luovat esteitä heidän osallistumiselleen ja elämänvalinnoilleen. Vaikka suurin osa lapsista vaikuttaa olevan tietoisia oikeuksistaan, ainoastaan joka neljäs katsoo yhteiskunnan kunnioittavan niitä.²⁵ Tämä vaikuttaa kielteisesti lasten osallistumiseen koulussa, urheiluharrastuksissa, kulttuuri- ja muussa vapaa-ajan toiminnassa, oikeus- ja muuttoliikejärjestelmissä tai terveydenhuollossa sekä perheissä.

Tästä syystä EU:n on edistettävä ja parannettava **lasten osallistavaa ja järjestelmällistä osallistumista paikallisella, kansallisella ja EU:n tasolla**. Tätä edistetään EU:n uudella lasten osallistumisfoorumilla (**EU Children's Participation Platform**), joka perustetaan yhteistyössä Euroopan parlamentin ja lasten oikeuksia ajavien järjestöjen kanssa sen varmistamiseksi, että lapset otetaan paremmin mukaan päätöksentekoon. Myös Euroopan tulevaisuutta käsittelevä konferenssi tarjoaa erinomaisen tilaisuuden ottaa lapset mukaan käytännössä.

Samoin komissio auttaa lapsia, lasten parissa ja lasten puolesta työskenteleviä ammattilaisia, tiedotusvälineitä, suurta yleisöä, poliitikkoja ja päätöksentekijöitä lisäämään tietoisuutta lasten oikeuksista. Se pyrkii myös varmistamaan, että lasten oikeus saada äänensä kuuluviin ja tulla kuulluiksi toteutuu. Se edistää lisäksi lasten merkityksellistä ja osallistavaa osallistumista EU:n toimielinten ja virastojen päätöksentekoprosessiin etenkin järjestämällä tarvittaessa lasten kuulemisia.

Euroopan komission keskeisiä toimia:

- Perustetaan yhdessä Euroopan parlamentin ja lasten oikeuksia ajavien järjestöjen kanssa EU:n lasten osallistumisfoorumi (EU Children's Participation Platform), jolle yhdistetään nykyiset lasten osallistumista edistävät paikallisen, kansallisen ja EU:n tason mekanismit, ja otetaan lapset mukaan päätöksentekoprosesseihin EU:n tasolla.
- Luodaan lapsille mahdollisuus osallistua aktiivisesti eurooppalaiseen ilmastopöytäkirjan tekemällä sitoumuksia tai ryhtymällä ilmastopöytäkirjan lähettämiseksi. Ilmastoasioita edistävän koulutuksen koalitio ottaa koulut mukaan kestävään ilmasto-, energia- ja

²⁰ [Report of the 2018 Day of General Discussion on Protecting and Empowering Children as Human Rights Defenders](#), YK:n lapsen oikeuksien komitea, 2018; [Implementation Guide on the Rights of Child Human Rights Defenders](#), Child Rights Connect, 2020.

²¹ [Study on child participation in EU political and democratic life](#), Euroopan komissio, 2021, ja sen [saavutettava versio](#).

²² [EU:n nuorisodialogit](#) (16–30-vuotiaat).

²³ [Oppisoppi](#).

²⁴ [Europe Kids Want survey, Sharing the view of children and young people across Europe](#), Unicef ja Eurochild, 2019.

²⁵ [Our Europe. Our Rights. Our Future](#), ks. edellä.

ympäristökasvatukseen ja auttaa näin lapsia kehittymään muutoksentehtäviksi ilmastopimuksen ja Euroopan vihreän kehityksen ohjelman²⁶ täytäntöönpanossa.

- Tuotetaan EU:n perusoikeuskirjasta ja muista keskeisistä EU-asiakirjoista esteettömiä, digitaalisesti osallistavia ja lapsiystävällisiä versioita ja formaatteja ja edistetään niiden käyttöä.
- Laaditaan ohjeita lapsiystävällisen kielen käytöstä asiakirjoissa sekä sidosryhmien tapahtumissa ja kokouksissa, joissa on lapsiosallistujia, ja edistetään niiden noudattamista.
- Otetaan lapset mukaan Euroopan unionin perusoikeusviraston perusoikeusfoorumiin ja Euroopan tulevaisuutta käsittelevään konferenssiin.
- Toteutetaan lasten kuulemisia asiaankuuluvista tulevista aloitteista.
- Vahvistetaan komission henkilöstön ja EU:n virastojen henkilöstön asiantuntemusta ja käytäntöjä, jotka koskevat lasten osallistumista, myös lastensuojelukäytäntöjen alalla.

Euroopan komissio kehottaa jäsenvaltioita:

- perustamaan uusia ja parantamaan olemassa olevia lasten osallistumista edistäviä mekanismeja ja tarjoamaan niille riittävästi resursseja paikallisella, alueellisella ja kansallisella tasolla, myös Euroopan neuvoston lasten osallistumisen itsearviointivälineen²⁷ avulla;
- lisäämään tietoisuutta ja tietämystä lapsen oikeuksista, myös lasten parissa ja lasten puolesta työskentelevien ammattilaisten keskuudessa, tiedotuksen ja koulutuksen avulla;
- vahvistamaan kansalaisuus- ja koulutuksen, tasa-arvon ja demokraattisen osallistumisen asemaa koulujen opetus suunnitelmissa paikallisella, alueellisella, kansallisella ja EU:n tasolla;
- tukemaan koulujen pyrkimyksiä saada oppilaat mukaan koulun arkeen ja päätöksentekoon.

2. Sosioekonominen osallisuus, terveys ja koulutus: EU, joka torjuu lasten köyhyyttä ja edistää osallistavia ja lapsiystävällisiä yhteiskuntia sekä terveydenhuolto- ja koulutusjärjestelmiä

”Joskus kyllä tunnen vähän ahdistustakin. Haluaisin jutella psykologin kanssa, jotta hän neuvoisi minua siinä, miten asioita kannattaisi käsitellä.” (Lapsi, Kreikka)

”Koulu antaa mahdollisuuden avautua maailmalle ja puhua ihmisten kanssa. Koulu on elämää.” (Turvapaikkaa hakeva lapsi, Ranska)

Jokaisella lapsella on oikeus riittävään elintasoon ja yhtäläisiin mahdollisuuksiin varhaislapsuudesta saakka. Lasten sosioekonomisen osallisuuden vahvistaminen on olennaisen tärkeää, jotta voidaan estää köyhyiden ja huono-osaisuuden siirtyminen sukupolvelta toiselle. Sosiaalinen suojelu ja perheiden tukeminen on tässä suhteessa keskeistä.

Jokaisella lapsella on oikeus parhaaseen mahdolliseen terveydenhuoltoon ja laadukkaaseen koulutukseen riippumatta taustastaan ja asuinpaikastaan. Lapset, joilla on köyhyiden ja sosiaalisen syrjäytymisen riski, kohtaavat todennäköisemmin vaikeuksia saada peruspalveluja, erityisesti maaseudulla, syrjäisillä alueilla ja epäsuotuisessa asemassa olevilla alueilla.

²⁶ [Euroopan vihreän kehityksen ohjelma.](#)

²⁷ [Child Participation Assessment Tool](#), Euroopan neuvosto.

Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilari²⁸ ja komission vuonna 2013 antama suositus ”Investoidaan lapsiin – murretaan huono-osaisuuden kierre”²⁹ ovat edelleen tärkeitä välineitä lasten köyhyyden vähentämisessä ja lasten hyvinvoinnin parantamisessa. Myös EU:n rahoitusvälineet ovat tärkeitä näiden poliittisten tavoitteiden tukemiseksi. Vuosien 2021 ja 2027 välillä jäsenvaltioiden, joissa lasten köyhyyden tai sosiaalisen syrjäytymisen riski on EU:n (vuosien 2017–2019) keskiarvoa korkeampi, on osoitettava viisi prosenttia Euroopan sosiaalirahasto plussan rahoituksesta lasten köyhyyden torjuntaan. Myös muiden jäsenvaltioiden olisi osoitettava siihen tarkoituksenmukaiset määrät. Euroopan aluekehitysrahastosta (EAKR) tuetaan investointeja infrastruktuuriin, laitteisiin sekä peruspalvelujen ja laadukkaiden palvelujen saatavuuteen. Erityisesti keskitytään unionin köyhimpiin alueisiin, joissa julkiset palvelut ovat yleensä vähemmän kehittyneitä. Elpymis- ja palautumistukivälineellä helpotetaan nopeaa ja osallistavaa elpymistä covid-19-pandemiasta muun muassa edistämällä lapsia ja nuoria koskevia politiikkoja ja lisäämällä taloudellista, sosiaalista ja alueellista yhteenkuuluvuutta.

2.1 Lasten köyhyyden torjuminen ja yhtäläisten mahdollisuuksien edistäminen

Vaikka tilanne on parantunut vuosien mittaan, vuonna 2019 köyhyyden tai sosiaalisen syrjäytymisen vaarassa oli vielä 22,2 prosenttia lapsista EU:ssa. Jäsenvaltiosta riippuen köyhyysriski on jopa kolme kertaa muita lapsia suurempi lapsilla, jotka elävät yksinhuoltajaperheessä, vähintään kolmilapsisessa perheessä, maaseudulla tai EU:n syrjäisimmillä alueilla tai joilla on maahantulija- tai romanitausta.³⁰ Noin puolet lapsista, joiden vanhempien koulutustaso oli alhainen, oli köyhyyden tai sosiaalisen syrjäytymisen vaarassa verrattuna korkeakoulutettujen vanhempien lapsiin, joilla vastaava luku oli alle 10 prosenttia. Alhaisen tulotason perheiden lapset ovat suuremmassa vaarassa kärsiä heikoista asuinoloista, asua ahtaasti tai joutua asunnottomiksi.

Tämä johtaa syvään epätasa-arvoon mahdollisuuksien suhteen, mikä on edelleen ongelma lapsille jopa maissa, joissa köyhyys ja sosiaalinen syrjäytyminen on vähäistä.³¹ Heikoista lähtökohdista tulevilla lapsilla on hyväosaisia lapsia pienempi todennäköisyys menestyä hyvin koulussa, säilyttää hyvä terveys ja hyödyntää koko potentiaalinsa myöhemmin elämässä.

Kaikilla lapsilla on yhtäläinen oikeus elää perheidensä kanssa ja osana yhteisöä, myös vammaisilla ja muita heikommassa asemassa oleviin ryhmiin kuuluvilla lapsilla. Lapsille, jotka ovat vailla vanhempien huolenpitoa tai jotka ovat vaarassa menettää sen, olisi tarjottava yhdenmetyissä lastensuojelujärjestelmissä tarvittavat edellytykset perheen erilleen joutumisen estämiseksi. Näihin järjestelmiin olisi sisällyttävä tehokas ennaltaehkäisy, varhainen puuttuminen ja perhetuki. Köyhyys ei saisi koskaan olla ainoa syy lasten huostaanotolle. Olisi siirryttävä laadukkaaseen yhteisöhoitoon ja perheperusteiseen hoitoon ja varmistettava tuki myös ikänsä takia hoidon ulkopuolelle jääville.

Komissio asetti Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilaria koskevassa toimintasuunnitelmassa³² kunnianhimoisen tavoitteen pienentää köyhyys- tai syrjäytymisvaarassa olevien määrää EU:ssa vähintään 15 miljoonalla vuoteen 2030 mennessä. Näistä vähintään viiden miljoonan olisi oltava lapsia. Yksi toimintasuunnitelman tärkeimmistä osatekijöistä on komission ehdotus neuvoston suositukseksi **eurooppalaisen lapsitakuun**³³ perustamisesta. Ehdotuksella täydennetään tätä strategiaa ja kehoitetaan toteuttamaan erityistoimenpiteitä köyhyys- tai

²⁸ [Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin 20 periaatetta.](#)

²⁹ [Komission suositus ”Investoidaan lapsiin – murretaan huono-osaisuuden kierre”](#) (2013/112/EU).

³⁰ [Komission ehdotus yhteiseksi työllisyysraportiksi](#), 2021.

³¹ [Combating child poverty: an issue of fundamental rights](#), Euroopan unionin perusoikeusvirasto, 2018.

³² [Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilaria koskeva toimintasuunnitelma](#), COM(2021) 102 final.

³³ Ehdotus neuvoston suositukseksi lapsitakuun perustamisesta, COM(2021) 137.

syрjätymisvaarassa olevien lasten auttamiseksi. Ehdotuksessa suositellaan, että jäsenvaltiot takaisivat apua tarvitseville lapsille pääsyn laadukkaisiin keskeisiin palveluihin, joita ovat muun muassa varhaiskasvatus, koulutus (mukaan lukien kouluissa tapahtuva toiminta), terveydenhuolto, ravitseminen ja asuminen.

Komissio seuraa **talouspolitiikan EU-ohjausjakson** yhteydessä, miten jäsenvaltiot puuttuvat lasten köyhyyteen ja sosiaaliseen syrjäytymiseen, ja antaa tarvittaessa asiaankuuluvia maakohtaisia suosituksia. Entistä vahvemman nuorisotakuun³⁴ mukaan kaikille vähintään 15-vuotiaille nuorille tarjotaan työ-, koulutus-, harjoittelu- tai oppisopimuspaikka neljän kuukauden kuluessa työttömäksi joutumisesta tai virallisen koulutuksen päättymisestä.

Euroopan komission keskeisiä toimia:

- Perustetaan **eurooppalainen lapsitakuu**.
- Varmistetaan täydentävyys **vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan EU:n strategian**³⁵ kanssa, jotta voidaan vastata vammaisten lasten tarpeisiin ja parantaa mahdollisuuksia peruspalveluihin ja itsenäiseen elämään.

Euroopan komissio kehottaa jäsenvaltioita:

- hyväksymään nopeasti neuvostossa komission ehdotuksen neuvoston suositukseksi eurooppalaisen lapsitakuun perustamisesta ja panemaan sen säännökset täytäntöön;
- panemaan entistä vahvemman nuorisotakuun täytäntöön ja edistämään nuorten osallistumista nuorisotakuupalveluihin.

2.2 Terveystenhuollon varmistaminen kaikille lapsille

Rokotukset ovat tärkein keino ehkäistä vakavia, tarttuvia ja joskus tappavia tauteja, ja ne ovat lasten terveydenhuollon peruselementti. Laajojen rokotusten ansiosta isorokko on saatu hävitettyä eikä Euroopassa enää esiinny poliota. Rokotuksin ehkäistävissä olevien tautien epidemioita kuitenkin esiintyy riittämättömän rokotuskattavuuden vuoksi. Covid-19-pandemia on uhannut lasten rokotusohjelmien jatkuvuutta Euroopassa. Euroopan komissiolla ja EU:n jäsenvaltioilla on yhteinen tavoite torjua disinformaatiota, parantaa luottamusta rokotuksiin ja varmistaa rokotteiden tasapuolinen saatavuus.

Vuonna 2020 yli 15 500 lasta ja nuorta sai EU:ssa syöpädiagnoosin, ja 2 000 nuorta potilasta menehtyi syöpäsairauteen. Syöpä on yli vuoden ikäisten lasten suurin sairaudesta johtuva kuolinsyy. Jopa 30 prosenttia syöpää sairastavista lapsista kärsii vakavista pitkäaikaisista seurauksista. Lasten syöivistä selviytyneiden määrä kuitenkin kasvaa.

Terveellisen ja aktiivisen elämäntavan omaksuminen nuorella iällä vähentää syöpäriskejä myöhemmin elämässä. **EU:n syöväntorjuntasuunnitelmassa**³⁶ tehostetaan varhaisia ennaltaehkäiseviä toimia ja käynnistetään uusia lasten syöpiä koskevia aloitteita, joiden tarkoituksena on edistää nuorten potilaiden selviytymistä ja varmistaa optimaalinen elämänlaatu. Syöpään sairastuneiden lasten hoitoon on usein käytettävissä muita vähemmän vakiintuneita hoitoja. Lasten hoitoon tarkoitettuja lääkkeitä koskevalla tarkistetulla asetuksella, joka on Euroopan lääkestrategian³⁷ lippulaiva-aloite, pyritään edistämään lapsille kohdennettujen lääkkeiden kehittämistä, lasten syöpähoito mukaan luettuna.

³⁴ [Neuvoston suositus ”Silta työelämään – entistä vahvempi nuorisotakuu”, \(2020/C 372/01\).](#)

³⁵ Vammaisten henkilöiden oikeuksia koskeva strategia 2021–2030, COM(2021) 101 final.

³⁶ [Tiedonanto EU:n syöväntorjuntasuunnitelmasta](#), COM(2021) 44 final.

³⁷ [Tiedonanto Euroopan lääkestrategiasta](#), COM(2020) 761 final.

Lapsuus on elämässä ratkaiseva vaihe tulevan fyysisen terveyden ja mielenterveyden kannalta. Lasten mielenterveysongelmat ovat kuitenkin yleisiä, ja ne saattavat liittyä eristyneisyyteen, oppimisympäristöön, sosiaaliseen osallisuuteen ja köyhyyteen sekä digitaalisten välineiden liialliseen käyttöön. Jopa 20 prosentilla maailman lapsista on mielenterveysongelmia, jotka hoitamattomina vaikuttavat merkittävästi heidän kehitykseensä, koulutustasoonsa ja mahdollisuuksiinsa elää antoisaa elämää. Koulun on tunnustettu olevan yksi lasten mielenterveyteen keskeisesti vaikuttavista tekijöistä.³⁸ Myös eurooppalaisella koulutusalueella³⁹ puututaan mielenterveyteen ja hyvinvointiin koulutuksessa. Kulttuurinen osallistuminen, luonnossa liikkuminen ja liikunnan harrastaminen parantavat itsetuntoa, itsehyväksyntää, itseluottamusta ja omanarvontuntoa ja voivat siten vaikuttaa myönteisesti lasten mielenterveyteen⁴⁰.

Maahantulijalapsilla on usein mielenterveysongelmia, jotka johtuvat lähtömaassa tai tuloreitin varrella koetuista tapahtumista tai saapumismaassa vallitsevasta epävarmuudesta tai alentavasta kohtelusta. Euroopan turvapaikka-asioiden tukiviraston (EASO) haavoittuvassa asemassa olevien henkilöiden verkoston työssä keskitytään muun muassa turvapaikanhakijoiden mielenterveyteen. Muillakin lapsiryhmillä, kuten vammaisilla lapsilla ja hlbtqi-lapsilla voi olla mielenterveyteen ja fyysiseen terveyteen liittyviä erityistarpeita, joihin on puututtava asianmukaisesti.

Terveellinen ruokavalio ja säännöllinen fyysinen aktiviteetti ovat **elintärkeitä lasten fyysisen ja henkisen kehityksen kannalta.** EU:ssa on edelleen nälästä kärsiviä lapsia, erityisesti romani- ja travelleriväestössä (”travellers”)⁴¹. Nälkiintyminen lisää heidän alttiuttaan taudeille ja haittaa aivojen normaalia kehitystä. Vastaavia ongelmia on myös kodittomilla lapsilla ja maahantulijalapsilla, jotka asuvat ahtaissa tai normeja heikkokuntoisemmissa vastaanottiloissa.

Toisaalta erittäin pitkälle jalostettujen, epäterveellisten elintarvikkeiden saatavuuden lisääntyminen ja kohtuuhintaisuus on 30–40 viime vuoden aikana on johtanut ylipainon ja lihavuuden yleistymiseen. Joka kolmas 6–9-vuotias lapsi EU:ssa on ylipainoinen tai lihava. Tämä voi lisätä diabeteksen, syövän, sydän- ja verisuonitautien tai ennenaikaisen kuoleman riskiä. Komission toimia ovat muun muassa kouluhedelmä-, -vihannes- ja -maitojärjestelmä⁴² ja lasten lihavuutta koskeva EU:n toimintasuunnitelma (2014–2020)⁴³, joita arvioidaan jatkotoimia varten.

Komission Pellolta pöytäään -strategiassa⁴⁴ kehoitetaan elintarviketeollisuutta ja vähittäiskaupan aloja asettamaan tarjolle lisää terveellisiä ja kohtuuhintaisia vaihtoehtoja. Tässä yhteydessä komissio aikoo ehdottaa pakkauksen etupuolelle tehtäviä yhdenmukaisia ja pakollisia ravintoarvomerkintöjä, joilla helpotettaisiin tietoon perustuvien terveellisten elintarvikevalintojen tekemistä. Lisäksi komissio aikoo vahvistaa ravitsemukselliset koostumukset rajoittaakseen hyvin rasva-, sokeri- ja suolapitoisten elintarvikkeiden myyninedistämistä (ravitsemus- tai terveystuotteiden avulla). HealthyLifestyle4All-kampanjalla edistetään kaikkien sukupolvien ja sosiaaliryhmien, erityisesti lasten, terveellisiä elämäntapoja.

³⁸ [Mielenterveyttä ja henkistä hyvinvointia koskeva EU:n toimintakehys](#), mielenterveyttä ja henkistä hyvinvointia koskeva yhteinen toiminta (2013–2016).

³⁹ [Neuvoston päätöslauselma eurooppalaisen koulutusyhteistyön strategisista puitteista edettäessä kohti eurooppalaisen koulutusalueen toteuttamista ja kehittämistä \(2021–2030\)](#) (2021/C 66/01).

⁴⁰ [What is the evidence on the role of the arts in improving health and well-being?](#), WHO, 2019.

⁴¹ [Roma and Travellers in six countries](#), Euroopan unionin perusoikeusvirasto, 2020.

⁴² [Kouluhedelmä-, -vihannes- ja -maitojärjestelmä](#), Euroopan komissio.

⁴³ [Lasten lihavuutta koskeva EU:n toimintasuunnitelma \(2014–2020\)](#), Euroopan komissio.

⁴⁴ [Pellolta pöytäään -strategia](#), COM(2020) 381 final.

Euroopan komission keskeisiä toimia:

- Parannetaan yhteistyön tehostamisesta rokotuksiin ehkäistävissä olevien tautien torjunnassa annetun neuvoston suosituksen⁴⁵ täytäntöönpanoa.
- Tiedotetaan lasten mielenterveyteen liittyvistä asioista ja vaihdetaan sitä koskevia parhaita käytäntöjä parhaiden käytäntöjen portaalin⁴⁶ ja terveystieteidenfoorumien kautta.
- Tarkistetaan EU:n koulujakeluohjelman oikeudellista kehystä siten, että järjestelmässä painotetaan terveellisiä ja kestäviä elintarvikkeita.
- Kehitetään parhaita käytäntöjä ja vapaaehtoisia käytännesääntöjä, joilla vähennetään ravitsemuksen alan valitettujen parhaiden käytäntöjen täytäntöönpanoa koskevan yhteisen toimen puitteissa sellaisten tuotteiden verkkomarkkinointia lapsille, jotka sisältävät runsaasti sokeria, rasvaa ja suolaa.

Euroopan komissio kehottaa jäsenvaltioita:

- nimeämään lapset ensisijaiseksi kohderyhmäksi kansallisissa mielenterveysstrategioissaan;
- luomaan verkostoja perheiden, koulujen ja nuorten sekä lasten mielenterveysasioita käsittelevien sidosryhmien ja laitosten kanssa.

2.3 Osallistavan ja laadukkaan koulutuksen edistäminen

Kaikilla lapsilla on oikeus kehittää avaintaitojaan ja kykyjään varhaislapsuudesta alkaen ja niin yleissivistävän kuin ammatillisenkin koulutuksen ajan, myös epävirallisessa oppimisympäristössä. **Pääsy osallistavaan, erottelemattomaan ja laadukkaaseen koulutukseen olisi taattava** muun muassa **syrjimättömällä kohtelulla** riippumatta rodusta ja etnisestä alkuperästä, uskonnosta tai vakaumuksesta, vammaisuudesta, kansalaisuudesta, kotipaikka-asemasta ja sukupuolesta tai sukupuolisesta suuntautumisesta.

Varhaiskasvatus on erityisen tärkeää lasten kognitiivisen, kielellisen ja sosiaalisen kehityksen kannalta. Sekä ET 2020 -vertailuarvo⁴⁷ että lasten osallistumista varhaiskasvatukseen koskevat Barcelonan tavoitteet⁴⁸ on saavutettu EU:n tasolla, vaikka jäsenvaltioiden välillä on suuria eroja.

Vammaiset lapset ja muita heikommassa asemassa oleviin ryhmiin kuuluvat lapset, maahantulijataustaiset lapset ja romanilapset osallistuvat varhaiskasvatukseen muita lapsia vähemmän, vaikka juuri he hyötyisivät osallistumisesta eniten. Maat toteuttavat tukitoimia, joilla helpotetaan köyhyydessä elävien lasten pääsyä varhaiskasvatukseen piiriin, mutta vain harvat maat kohdentavat tukitoimia lapsille, jotka ovat maahantulijataustaisia tai kuuluvat alueellisiin tai etnisiin vähemmistöihin.⁴⁹ Tämä on erityisen ongelmallista maahantulijataustaisten lasten kohdalla, sillä varhaiskasvatuksesta olisi paljon hyötyä heidän kielitaitonsa kehittymisen kannalta. Komissio aikoo ehdottaa Barcelonan tavoitteiden tarkistamista, jotta varhaiskasvatukseen osallistuvien määrässä voidaan tukea lähentymistä ylöspäin jäsenvaltioiden välillä.⁵⁰

⁴⁵ [Neuvoston suositus yhteistyön tehostamisesta rokotuksiin ehkäistävissä olevien tautien torjunnassa](#), 2018/C 466/01.

⁴⁶ [Best Practice Portal, Public Health](#), Euroopan komissio.

⁴⁷ [Eurooppalainen koulutuspoliittinen yhteistyö \(ET 2020\)](#), Koulutus, Euroopan komissio.

⁴⁸ [Barcelonan tavoitteet pienten lasten hoitopalvelujen kehittämiseksi naisten työmarkkinoille osallistumisen, työssäkäyvien vanhempien työ- ja yksityiselämän tasapainottamisen sekä kestävä ja osallistavan kasvun tehostamiseksi Euroopassa \("Barcelonan tavoitteet"\)](#), Euroopan komissio, 2018.

⁴⁹ [Key data on early childhood education and care in Europe - 2019 Edition](#), Eurydice, 2019.

⁵⁰ [Tiedonanto – Tasa-arvon unioni: sukupuolten tasa-arvostrategia 2020–2025 \(COM/2020/152 final\)](#).

Osallistavan kouluopetuksen suunnittelu tarkoittaa mielekkäiden oppimiskokemusten luomista eri ympäristöissä. Komissio esittää tätä varten ehdotuksia verkko- ja etäopiskelun tukemiseksi perus- ja keskiasteen koulutuksessa. Näin edistetään joustavamman ja osallistavamman koulutuksen kehittämistä eri oppimisympäristöjen yhdistelmän (kouluympäristö ja etäopiskelu) ja erilaisten välineiden (digitaaliset, myös verkkovälineet sekä muut kuin digitaaliset välineet) avulla ottaen samalla huomioon muita heikommassa asemassa olevien ryhmien ja yhteisöjen erityiset ongelmat.

Viimeaikaisesta edistyksestä huolimatta opintonsa keskeyttävien osuus on edelleen noin 10 prosenttia EU:n nuorista (ja yli 60 prosenttia romaninuorista). Keskiasteen koulutuksen suorittaa vain 83 prosenttia nuorista (ja vain 28 prosenttia romaninuorista). Romanilapsista 44 prosenttia käy erillisiä peruskouluja, mikä heikentää heidän mahdollisuuksiaan menestyä seuraavissa koulutusvaiheissa.⁵¹ Muihin verrattuna useammat vammaiset lapset keskeyttävät koulunkäynnin ja harvemmat vammaiset opiskelijat suorittavat korkeakoulutututkinnon (14,4 prosenttiyksikön ero). Sukupuolten välillä on sitkeä ero: pojat keskeyttävät koulun tyttöjä useammin. Lisäksi Taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestön (OECD) kansainvälisen oppimistulosten arviointiohjelman (PISA) vuoden 2018 tulokset⁵² osoittavat, että joka viidennellä eurooppalaisella nuorella on edelleen vajavaiset taidot lukemisessa, matematiikassa ja luonnontieteissä. Tämän suuntauksen kääntämiseksi ja kaikkien oppilaiden tukemiseksi keskiasteen koulutuksen suorittamisessa komissio aikoo esittää suosituksen väylistä koulumenestykseen ja keskittyä siinä erityisesti muita heikommassa asemassa oleviin oppilaisiin.

Ammatillinen koulutus voi auttaa opiskelijoita saamaan tasapainoisen yhdistelmän ammatillisia taitoja ja avaintaitoja työmarkkinoilla ja yhteiskunnassa menestymiseksi. Se voi myös edistää osallisuutta ja yhtäläisiä mahdollisuuksia.

Euroopan komission keskeisiä toimia:

- Ehdotetaan vuonna 2022 Barcelonan tavoitteiden tarkistamista, jotta voidaan tukea ylöspäin tapahtuvaa lähentymistä varhaiskasvatukseen osallistuvien määrässä jäsenvaltioiden välillä.
- Tehdään ehdotus neuvoston suositukseksi verkko- ja etäopiskelusta perus- ja keskiasteen koulutuksessa.
- Ehdotetaan uutta ”Tie koulumenestykseen” -aloitetta, jolla edistetään myös koulutustason ja saavutusten erottamista sosiaalisesta, taloudellisesta ja kulttuurisesta asemasta.
- Perustetaan asiantuntijaryhmä luomaan kannustavia oppimisympäristöjä sellaisia ryhmiä varten, joita uhkaa alisuoriutuminen, sekä tukemaan hyvinvointia koulussa.
- Tuetaan jäsenvaltioita kestävästä kilpailukykyä, sosiaalista oikeudenmukaisuutta ja mukautumisvalmiuksia edistävää ammatillista koulutusta koskevan, vuonna 2020 annetun neuvoston suosituksen täytäntöönpanossa.
- Edistetään osallistavaa varhaiskasvatusta koskevaa ”työkalupakkia”⁵³.

Euroopan komissio kehottaa jäsenvaltioita:

- saavuttamaan eurooppalaiselle koulutusalueelle ehdotetut tavoitteet;

⁵¹ [Analytical document accompanying the EU Roma Strategic framework SWD \(2020\) 530 final, Annex 2 – Baselines for EU headline indicators](#), Euroopan komissio.

⁵² Vuoden 2018 PISA-tulokset [What School Life Means for Students' Lives](#), OECD. OECD-maiden keskiarvo.

⁵³ [Osallistavaa varhaiskasvatusta koskeva työkalupakki](#), Euroopan komissio, 2020.

- panemaan edelleen täytäntöön tiiviissä yhteistyössä Euroopan komission kanssa kaikkia koulutusalan toimia, joita suositellaan kotouttamista ja osallisuutta koskevassa toimintasuunnitelmassa 2021–2027⁵⁴.

3. Lapsiin kohdistuvan väkivallan torjuminen ja lastensuojelun varmistaminen: EU, joka auttaa lapsia kasvamaan ilman väkivaltaa

”Se, että asumme laitoksessa, ei kerro meistä mitään muuta kuin sen, että olemme jo kokeneet elämässämme jotain.” (Lapsi, Slovenia)

”Toivoisin, että perheessäni olisi vähemmän riitoja ja kireitä välejä.” (Lapsi, Kreikka)

Lapsiin kohdistuva väkivalta on kaikissa muodoissaan hyvin yleistä. Lapset voivat olla väkivallan uhreja tai todistajia, mutta myös itse syyllistyä siihen – kotona, koulussa, vapaa-ajan toiminnassa, oikeusjärjestelmän silmissä, verkon ulkopuolella ja verkossa.

Arvioiden mukaan puolet maailman lapsista kärsii joka vuosi jonkinlaisesta väkivallasta. Lähes kolme neljäsosaa maailman 2–4-vuotiaista lapsista kärsii säännöllisesti fyysisistä rangaistuksista ja/tai psyykkisestä väkivallasta vanhempiensa ja hoitajiensa käsissä.⁵⁵ Euroopassa joka viides lapsi joutuu jonkinlaisen seksuaalisen väkivallan uhriksi,⁵⁶ ja lähes neljäsosaa ihmiskaupan uhreista EU:ssa on lapsia, suurin osa heistä tyttöjä, jotka myydään seksuaalista hyväksikäyttöä varten.⁵⁷ Maailmassa on yli 200 miljoonaa naista ja tyttöä, joiden sukuelimet on silvottu.⁵⁸ Näistä 600 000 on EU:ssa.⁵⁹ Leikkauksen läpikäyneistä intersukupuolisista⁶⁰ 62 prosenttia sanoo, että he tai heidän vanhempansa eivät antaneet täysin tietoon perustuvaa suostumustaan ennen lääketieteellistä hoitoa tai toimenpidettä sukupuoliominaisuuksien muuttamiseksi.⁶¹

Covid-19-pandemia on lisännyt tiettyjä väkivallan muotoja, kuten perheväkivaltaa, ja valitus- ja ilmoittamismekanismia on mukautettava uusiin olosuhteisiin. Lasten auttavan puhelimen (116 111) ja kadonneita lapsia koskevien vihjepuhelimen (116 000) kapasiteettia ja käyttömahdollisuuksia on parannettava.

Altistuminen väkivallalle vaikuttaa vakavasti lapsen fyysiseen, psyykkiseen ja emotionaaliseen kehitykseen. Se voi vaikuttaa hänen kykyynsä käydä koulua, harjoittaa sosiaalista vuorovaikutusta ja menestyä elämässä. Se voi johtaa mielenterveysongelmiin, kroonisiin sairauksiin, itsetuhoisuuteen, jopa itsemurhiin. Haavoittuvassa asemassa olevat lapset ovat erityisen alttiita seurauksille.

Koulu- ja vertaisväkivalta on yleistä. Vuoden 2018 PISA-tulosten mukaan 23 prosenttia opiskelijoista ilmoitti joutuneensa kiusatuksi (fyysinen, verbaalinen tai sosiaalinen kiusaaminen) koulussa vähintään muutaman kerran kuukaudessa. Euroopan unionin

⁵⁴ [Kotouttamista ja osallisuutta koskeva toimintasuunnitelma 2021–2027](#), COM(2020)758 final.

⁵⁵ [Global status report on preventing violence against children](#), UNICEF/WHO, 2020.

⁵⁶ [Yksi viidestä -kampanja](#), Euroopan neuvosto.

⁵⁷ [Kolmas kertomus edistymisestä ihmiskaupan torjunnassa \(2020\) \(ihmiskaupan ehkäisemisestä ja torjumisesta sekä ihmiskaupan uhrien suojelemisesta annetun direktiivin 2011/36/EU 20 artiklassa edellytetty\)](#), COM(2020) 661 final, SWD(2020) 226 final.

⁵⁸ [Female Genital mutilation/cutting: a global concern](#), UNICEF, 2016.

⁵⁹ [FGM in Europe](#). Lopetetaan naisten sukuelinten silpominen.

⁶⁰ Intersukupuoliset: henkilöt, joiden synnynnäiset sukupuoliominaisuudet eivät sovi tyypilliseen miehen tai naisen määritelmään, [hltiq-henkilöiden tasa-arvoa koskeva strategia](#).

⁶¹ [A long way to go for LGBTI equality](#), Euroopan unionin perusoikeusvirasto, 2020.

perusoikeusviraston äskettäin tekemässä hlbt-kyselyssä havaittiin, että 51 prosenttia 15–17-vuotiaista vastaajista ilmoitti koulussa esiintyvistä häirinnästä.

Vuonna 2019 maahantulijoista 12 prosenttia (eli 33 miljoonaa) maailmassa oli lapsia. Maahantulijalapset, pakolaislapset mukaan luettuina, ovat usein alttiita hyväksikäytölle ja ovat kärsineet äärimmäisistä väkivallan muodoista – sodasta, väkivaltaisista konflikteista, hyväksikäytöstä, ihmiskaupasta ja fyysisestä, psyykkisestä ja seksuaalisesta hyväksikäytöstä – ennen saapumistaan EU:n alueelle tai sen jälkeen.⁶² Lapset voivat kadota tai joutua eroon perheistään. Riskit kasvavat, kun lapset matkustavat ilman huoltajaa tai joutuvat jakamaan ahtaita tiloja vieraiden aikuisten kanssa. Lasten erityinen haavoittuvuus muuttoliikkeen yhteydessä tai maahantulijataustan vuoksi edellyttää täydentävää ja kohdennettua suojelua ja tukea. Tämä koskee myös lapsia EU:n ulkopuolella, kuten niitä lähes 30 000:ta lasta, vierastaistelijoiden lapset mukaan luettuina, joiden arvioidaan elävän Al Hol -leirillä Syyriassa ja jotka kärsivät konfliktitraumasta ja äärimmäisen vaikeista elinoloista.⁶³

Komissio puuttuu kaikkeen lapsiin kohdistuvaan, myös sukupuoleen perustuvaan, väkivaltaan, ja tukee jäsenvaltioita sen torjumisessa. Se muun muassa tukee edelleen jäsenvaltioita ja seuraa lasten suojelusta muuttoliikkeen yhteydessä vuonna 2017 annetussa tiedonannossa⁶⁴ yksilöityjen toimien täytäntöönpanoa.

Komissio tekee myös yhteistyötä kaikkien sidosryhmien kanssa lisätäkseen tietoisuutta kaikenlaisesta väkivallasta ja varmistaakseen näin tehokkaan ja lapsiystävällisen ennaltaehkäisyn sekä lapsiuhrien ja väkivallan lapsitodistajien suojelun ja tukemisen. Lasten suojeluun liittyviä hankkeita rahoitetaan edelleen kansalaisten, tasa-arvon, perusoikeuksien ja arvojen ohjelmasta⁶⁵.

Komissio pyrkii löytämään ratkaisuja lapsiin kohdistuvaa väkivaltaa koskevien vertailukelpoisten, iän ja sukupuolen mukaan eriteltyjen tietojen puutteeseen kansallisella ja EU:n tasolla ja hyödyntää tarvittaessa Euroopan unionin perusoikeusviraston asiantuntemusta.

Strategialla täydennetään ja tarvittaessa vahvistetaan toimia, joista säädetään uudessa EU:n strategiassa ihmiskaupan torjumiseksi ja Euroopan unionin strategiassa lasten seksuaalisen hyväksikäytön torjunnan tehostamiseksi⁶⁶. Tässä yhteydessä komissio tutkii myös eurooppalaisen keskuksen perustamista ehkäisemään ja torjumaan lasten seksuaalista hyväksikäyttöä, tekemään yhteistyötä yritysten ja lainvalvontaelinten kanssa, tunnistamaan uhreja ja saattamaan rikoksentekejiä oikeuteen.

Yhdennettyjen lastensuojelujärjestelmien edistäminen on kiinteästi kytköksissä väkivallan ehkäisemiseen ja siltä suojeluun. Kun lapsi on keskiössä, kaikkien asiaankuuluvien viranomaisten ja palveluiden olisi tehtävä yhteistyötä lapsen suojelemiseksi tämän etujen mukaisesti. Komissio tukee edelleen lasten talojen (*Barnahus*⁶⁷) perustamista EU:ssa. Erityistä huomiota olisi kiinnitettävä ehkäiseviin toimiin, perhetuki mukaan luettuna.

Euroopan komission keskeisiä toimia:

- Annetaan lainsäädäntöehdotus sukupuoleen perustuvan naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan torjumiseksi ja tuetaan viimeistelytoimia EU:n liittyessä Euroopan

⁶² Tiedonanto ”Lasten suojelu muuttoliikkeen yhteydessä”, COM(2017) 211 final.

⁶³ *Protect the rights of children of foreign fighters stranded in Syria and Iraq*, Unicef, 2019.

⁶⁴ Tiedonanto ”Lasten suojelu muuttoliikkeen yhteydessä”, ks. edellä.

⁶⁵ Kansalaisten, tasa-arvon, perusoikeuksien ja arvojen ohjelma (2021–2027), Euroopan unioni.

⁶⁶ *EU:n strategia lasten seksuaalisen hyväksikäytön torjunnan tehostamiseksi*, COM(2020)607.

⁶⁷ *Barnahus*.

neuvoston yleissopimukseen naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemisestä ja torjumisesta.

- Annetaan suositus naisiin ja tyttöihin kohdistuvien haitallisten käytäntöjen, myös naisten sukuelinten silpomisen, ehkäisemiseksi.
- Tehdään aloite, jolla tuetaan yhdenmukaisen lastensuojelujärjestelmien kehittämistä ja vahvistamista ja kannustetaan kaikkia asiaankuuluvia viranomaisia ja palveluja parantamaan yhteistyötä järjestelmässä, jonka keskiössä on lapsi.
- Tuetaan hyvien käytäntöjen vaihtoa intersukupuolisten lasten ja nuorten sellaisten muiden kuin elintärkeiden leikkausten ja lääketieteellisten toimenpiteiden lopettamiseksi, joiden tavoitteena on saada heidät sopimaan tyyppilliseen miehen tai naisen määritelmään ja jotka suoritetaan ilman heidän vanhempiensa täysin tietoon perustuvaa suostumusta (intersukupuolisten henkilöiden sukuelinten silpominen).

Euroopan komissio kehottaa jäsenvaltioita:

- lisäämään tietoisuutta valmiuksien kehittämisestä ja toimenpiteistä, joilla i) tehostetaan väkivallan ehkäisyä ja ii) suojellaan uhreja ja todistajia, mukaan lukien tarvittavat takeet lapsiepäiltyjä ja -syytettyjä varten, sekä investoimaan näihin;
- tarjoamaan asianmukaista tukea lapsille, joilla on erityisiä heikkouksia ja jotka kärsivät väkivallasta, tai lapsille, jotka joutuvat väkivallan uhreiksi koulussa;
- hyväksymään lainsäädäntöä ruumiillisen rangaistuksen kieltämiseksi kaikissa tilanteissa, jos tällaista lainsäädäntöä ei vielä ole, ja työskentelemään ruumiillisten rangaistusten poistamiseksi;
- parantamaan lastensuojelujärjestelmien toimintaa kansallisella tasolla ja erityisesti
- ✓ perustamaan (jos niitä ei vielä ole) lasten auttavan puhelimen (116 111) ja kadonneita lapsia koskevan vihjepuhelimen (116 000)⁶⁸ muun muassa rahoituksen ja valmiuksien kehittämisen avulla;
- ✓ edistämään kansallisia strategioita ja ohjelmia, joilla nopeutetaan laitoshoidosta luopumista ja siirtymistä laadukkaisiin perhe- ja yhteisöperusteisiin hoitopalveluihin, myös valmistelemalla lasta asianmukaisesti hoidon lopettamiseen, ilman huoltajaa olevat maahantulijalapsen mukaan lukien.

⁶⁸ Komission päätös ”116”-alkuisen kansallisen numerointialueen varaamisesta yhdenmukaisen yhteiskunnallisten palvelujen yhdenmukaisille puhelinnumeroille (2007/116/EY), sellaisena kuin se on myöhemmin muutettuna, ja direktiivi eurooppalaisesta sähköisen viestinnän säännöstöstä, 2018/1972/EU, 96 artikla – Kadonneita lapsia koskeva vihjepuhelinnumero ja lasten auttava puhelin.

4. Lapsiystävällinen oikeudenkäyttö: EU, jossa oikeusjärjestelmä kunnioittaa lasten oikeuksia ja tarpeita

”[Lapsiystävällinen oikeudenkäyttö tarkoittaa sitä, että...] Lasta ympäröi järjestelmä, jossa häntä suojellaan ja kuunnellaan ja jossa hän on turvassa.” (Tyttö, 17, Romania).

Lapset voivat olla rikoksen uhreja, todistajia, epäiltyjä, syytettyjä tai asianosaisia yksityis-, rikos- tai hallinto-oikeudellisissa oikeudenkäynneissä. **Lasten olisi kaikissa näissä tapauksissa tunnettava olonsa varmaksi ja turvalliseksi osallistumisen ja kuulluiksi tulemisen suhteen. Oikeudenkäyntimenettelyt** on mukautettava lapsen ikään ja tarpeisiin ja niissä on kunnioitettava kaikkia hänen oikeuksiaan⁶⁹ ja hänen etunsa asetettava niissä ensisijaiseksi. Vaikka EU:n toiminta on ollut tähän mennessä merkittävää ja Euroopan neuvoston puitteissa on vahvistettu asiaa koskevat normit⁷⁰, kansallisilla oikeusjärjestelmillä on oltava paremmat valmiudet ottaa lasten tarpeet ja oikeudet huomioon. Ammattilaisilla ei aina ole koulutusta olla vuorovaikutuksessa lasten kanssa heidän ikätasoonsa sopivalla tavalla, esimerkiksi tiedotettaessa menettelyn tuloksista, tai noudattaa lapsen etua. Aina ei noudateta lapsen oikeutta tulla kuulluksi tai käytetä mekanismeja, joilla välttyttäisiin siltä, että lasta on kuultava tai häneltä on hankittava todisteita useita kertoja.⁷¹

Lapsilla on vaikeuksia oikeussuojan toteutumisessa ja tehokkaiden oikeussuojakeinojen saamisessa, kun heidän oikeuksiaan on rikottu, myös Euroopan ja kansainvälisellä tasolla. Haavoittuvassa asemassa olevat lapset altistuvat usein moninkertaisille ja moniperusteisen syrjinnän muodoille. Vammaiset lapset voivat kohdata ongelmia, jos oikeusjärjestelmät ja oikeudenkäyntimenettelyt eivät ole kaikilta osin esteettömiä tai jos saatavilla ei ole tietoa oikeuksista ja muutoksenhakukeinoista. Oikeudenkäynneissä, esimerkiksi erityistuomioistuimissa, asianosaisina olevia lapsia koskevien tietojen keruuta olisi parannettava.

Covid-19-pandemia on lisännyt lapsiin ja oikeudenkäyttöön liittyviä haasteita. Jotkin tuomioistuinkäsittelyt on keskeytetty tai ne ovat viivästyneet; myös oikeus vierailta perheenjäsenten luona vankilassa on heikentynyt.

Lapset ovat tekemisissä yksityisoikeusjärjestelmän kanssa vanhempiansa asumuseron tai avioeron jälkeen tai kun heidät adoptoidaan tai otetaan huostaan. Aineellinen perheoikeus kuuluu kansalliseen toimivaltaan. Rajat ylittävissä tapauksissa lasten oikeuksien suojelemisen ja oikeussuojan saatavuuden kannalta keskeisiä ovat Bryssel II a -asetus (ja sen uudelleenlaadittu toisinto vuodelta 2019) ja elatusapuasetus sekä tiiviimpi oikeudellinen yhteistyö. Vaikka tarpeeton perheiden erottaminen olisi estettävä, lapsen oikeuksien kunnioittaminen olisi varmistettava kaikissa päätöksissä, jotka koskevat lapsen sijoittamista laitokseen.⁷² Jos tuomioistuimet tai kansalliset viranomaiset tietävät, että lapsella on läheinen yhteys toiseen jäsenvaltioon, asianmukaisia toimenpiteitä näiden oikeuksien varmistamiseksi olisi tarkasteltava mahdollisimman varhaisessa vaiheessa.

Komissio päivittää (uudelleenlaaditun) Bryssel II a -asetuksen soveltamista koskevaa käytännön opasta vuonna 2022. Rajat ylittäviin tilanteisiin liittyy erityisiä haasteita myös perheissä, joissa vanhemmat ovat eronneet tai asumuserossa, sekä sateenkaariperheissä.

⁶⁹ [Children and Justice reports](#), Euroopan unionin perusoikeusvirasto.

⁷⁰ [Lapsiystävällistä oikeudenkäyttöä koskevat suuntaviivat](#), Euroopan neuvosto.

⁷¹ [EU:n oikeusalan tulostaulu](#), lapsiystävällinen oikeudenkäyttö.

⁷² Tähän sisältyy lasten oikeus pitää tarvittaessa yhteyttä vanhempiinsa tai muihin sukulaisiin lapsen oikeuksia koskevan YK:n yleissopimuksen 9 artiklan mukaisesti.

Vuonna 2020 kolmannes kaikista turvapaikanhakijoista oli lapsia.⁷³ Lapsen edun periaatteen on oltava etusijalla kaikissa maahantulijalapsia koskevissa toimissa ja päätöksissä. Vaikka muun muassa lasten suojelusta muuttoliikkeen yhteydessä vuonna 2017 annetun tiedonannon täytäntöönpanossa on jo edistytty, lapsille ei edelleenkaan aina anneta ikätasolle sopivaa tietoa menettelyistä eikä ohjausta ja tukea kaikissa turvapaikka- tai palauttamismenettelyn vaiheissa. Muuttoliike- ja turvapaikkasopimuksessa tuotiin esiin maahantulijalasten osalta tarve sekä panna EU:n lainsäädännön mukaiset takeet ja suojelun normit täytäntöön että parantaa niitä. Kun uudet säännöt on hyväksytty, ilman huoltajaa olevien lasten edustajan määrääminen nopeutuu ja voidaan varmistaa resurssit, joilla tuetaan näiden lasten erityistarpeita myös heidän aikuistuessaan ja aloittaessaan itsenäistä elämää. Lapsille tarjotaan menettelyjen aikana aina asianmukaista majoitusta ja apua, myös oikeusapua. Uusilla säännöillä myös parannetaan jäsenvaltioiden keskinäistä solidaarisuutta ilman huoltajaa olevien lasten täyden suojelun varmistamisessa.

Euroopassa on jo nyt kansalaisuudettomia lapsia. He ovat saattaneet olla ilman kansalaisuutta syntymästään lähtien tai tultuaan maahan. Kansalaisuuden puuttuminen vaikeuttaa joidenkin peruspalvelujen, kuten terveydenhuollon ja koulutuksen, piiriin pääsyä ja voi johtaa väkivaltaan ja hyväksikäyttöön.

Rikosten lapsiuhreista raportoidaan usein aivan liian vähän. Tämä voi johtua uhrin iästä, hänen oikeuksiaan koskevan tiedon puutteesta sekä sellaisten saatavilla olevien ilmoitus- ja tukipalvelujen puutteesta, joissa huomioitaisiin ikä ja sukupuoli. Tiettyjen rikosten, kuten ihmiskaupan tai seksuaalisen hyväksikäytön, uhrien tunnistamiseen liittyy erityisiä haasteita, kuten uhrien oikeuksia koskevassa EU:n strategiassa⁷⁴ todetaan.

Vankeudessa olevista lapsista vuonna 2019 tehdyssä Yhdistyneiden kansakuntien maailmanlaajuisessa tutkimuksessa⁷⁵ todettiin, että edelleen liian monet lapset menettävät vapautensa lain rikkomisen tai muuttoliike- ja turvapaikkamenettelyjen vuoksi. Kansallisten viranomaisten – myös EU:n jäsenvaltioissa – on otettava käyttöön ja lisättävä EU:n säännösten mukaisia **toteuttamiskelpoisia ja tehokkaita toimia, joissa vapautta ei riistetä**, ja varmistettava, että säilöönottoa käytetään vain viimeisenä keinona ja mahdollisimman lyhyen aikaa. Myös lasten, joiden vanhemmat ovat vangittuina, oikeuksia kunnioittavia toimintalinjoja ja käytäntöjä olisi edistettävä. Menettelytakeita koskevan direktiivin⁷⁶ täydellä ja asianmukaisella täytäntöönpanolla ja käytännön soveltamisella varmistetaan rikosoikeudellisissa menettelyissä epäiltyinä tai syytettyinä olevien lasten parempi suojelu.

Euroopan komission keskeisiä toimia:

- Ehdotetaan vuonna 2022 horisontaalista lainsäädäntöaloitetta vanhemmuuden vastavuoroisesta tunnustamisesta jäsenvaltioiden välillä.
- Edistetään oikeusalan ammattilaisten koulutusta lasten oikeuksista ja lapsiystävällisestä oikeudenkäytöstä vuosia 2021–2024 koskevan eurooppalaisen oikeusalan koulutusstrategian⁷⁷ mukaisesti Euroopan juridisen koulutusverkoston⁷⁸ (EJTN),

⁷³ Turvapaikat ja ensimmäistä kertaa turvapaikkaa hakevat kansallisuuksittain, [[migr_asyappctza](#)], Eurostat, 2020.

⁷⁴ [Uhrien oikeuksia koskeva EU:n strategia \(2020–2025\)](#), COM(2020) 258 final.

⁷⁵ [UN Global Study on Children Deprived of Liberty](#), Manfred Nowak, 2019.

⁷⁶ [Direktiivi rikoksesta epäiltyjä tai syytettyjä lapsia koskevista menettelytakeista rikosoikeudellisissa menettelyissä](#), ((EU) 2016/800).

⁷⁷ [Eurooppalainen oikeusalan koulutusstrategia vuosiksi 2021–2024](#), COM(2020) 713 final.

⁷⁸ [Euroopan juridinen koulutusverkosto](#).

oikeusalan ohjelman, kansalaisten, tasa-arvon, perusoikeuksien ja arvojen ohjelman sekä Euroopan oikeusportaalin Euroopan koulutusfoorumin⁷⁹ kautta.

- Tehostetaan vuonna 2010 hyväksytyjen lapsiystävällistä oikeudenkäyttöä koskevien suuntaviivojen täytäntöönpanoa yhdessä Euroopan neuvoston kanssa.
- Tarjotaan uudesta turvapaikka-, maahanmuutto- ja kotouttamisrahastosta⁸⁰ (AMIF) kohdennettua rahoitustukea rajat ylittävälle ja innovatiivisille hankkeille, joilla suojellaan lapsia muuttoliikkeen yhteydessä.
- Tuetaan jäsenvaltioita lasten säilöönnoton tehokkaiden ja toteuttamiskelpoisten vaihtoehtojen kehittämisessä maahanmuuttomenettelyissä.

Euroopan komissio kehottaa jäsenvaltioita:

- tukemaan oikeusalan koulutuksen tarjoajia ja ammattialajärjestöjä, jotta nämä käsittelevät lapsen oikeuksia sekä lapsiystävällistä ja saavutettavissa olevaa oikeutta toiminnassaan; osoittamaan tarvittavat resurssit edellä mainittujen valmiuksien kehittämiseen ja hyödyntämään Euroopan unionin perusoikeusviraston tukea osaamisen parantamisessa esimerkiksi lapsiystävällisen oikeudenkäytön ja maahantulijalasten kaltaisten aiheiden käsittelyssä;
- kehittämään vahvoja vaihtoehtoja oikeustoimille säilöönnoton vaihtoehtoista aina restoratiivisen oikeuden käyttöön ja sovitteluun yksityisoikeudessa;
- panemaan täytäntöön Euroopan neuvoston suosituksen⁸¹, joka koskee vankeudessa olevien vanhempien lapsia;
- parantamaan kaikkien ilman huoltajaa olevien lasten edunvalvontajärjestelmiä muun muassa osallistumalla Euroopan edunvalvontalaitosten verkoston⁸² toimintaan;
- varmistamaan kaikkien lasten syntymän vapaan, maksuttoman ja välittömän rekisteröinnin ja mahdollisuuden saada syntymätodistus ja edistämään tätä; parantamaan lisäksi etulinjan virkamiesten valmiuksia reagoida kansalaisuudettomuuteen ja kansallisuuteen liittyviin ongelmiin muuttoliikkeen yhteydessä;
- tehostamaan yhteistyötä tapauksissa, joilla on rajat ylittäviä vaikutuksia, jotta varmistetaan lapsen oikeuksien täysi kunnioittaminen.

5. Digitaalinen ja tietoyhteiskunta: EU, jossa lapset voivat liikkua turvallisesti digitaalisessa ympäristössä ja hyödyntää sen tarjoamia mahdollisuuksia

”Minulla ei ollut tietokonetta eikä kylässäni internetiä. Minulla ei ollut dataa. (...)En päässyt verkkoon kolmeen kuukauteen, ja jäin luokalleni.” (Tyttö, 15, Espanja).

Digitaalisen ympäristön kehittyminen ja uusien teknologioiden käyttö ovat avanneet monia mahdollisuuksia. Lapset leikkivät, luovat, oppivat, ovat vuorovaikutuksessa ja ilmaisevat itseään verkossa ja verkottuneessa ympäristössä hyvin nuoresta pitäen. Digitaalitekniikka antaa lapsille mahdollisuuden osallistua globaaleihin liikkeisiin ja toimia aktiivisina kansalaisina. Digitaaliteknologian avulla on paremmat edellytykset menestyä yhä digitalisoiduissa ja verkottuneemmissa koulutusjärjestelmissä ja myöhemmin työmarkkinoilla. Digitaalisten välineiden käyttö voi auttaa vammaisia lapsia oppimaan,

⁷⁹ [Euroopan oikeusportaal](#)i, Euroopan koulutusfoorumi.

⁸⁰ Hyväksytään kesäkuun loppupuolella tai heinäkuun 2021 alussa.

⁸¹ [Suositus vankilassa olevien vanhempien lapsista](#), Euroopan neuvosto, CM/Rec(2018)5.

⁸² [Euroopan edunvalvontalaitosten verkosto](#).

luomaan yhteyksiä, viestimään ja osallistumaan virkistystoimintaan verkossa, jos nämä välineet ovat esteettömiä.

Verkossa liikkuminen lisää kuitenkin lasten altistumista haitalliselle tai laittomalle sisällölle, kuten seksuaaliseen hyväksikäyttöön tai riistoon liittyvälle materiaalille, pornografialle ja aikuissisällölle, seksiviestittelylle (seksting), vihapuheelle, väärälle tiedolle ja disinformaatiolle, jos tehokkaita sisällönsuodatus- ja iänvarmistusjärjestelmiä ei ole. Verkkooaltistumiseen liittyy myös haitallisen ja laittoman yhteydenpidon riskejä, kuten verkkoviettelu, seksuaalinen houkuttelu, verkkokiusaaminen sekä hyväksikäyttö ja häirintä verkossa. Kuluneen vuoden aikana lähes kolmannes työistä ja 20 prosenttia pojista on joutunut kerran kuukaudessa tekemisiin häiritsevän sisällön kanssa. Vähemmistöihin kuuluvat lapset kohtaavat verkossa tällaisia tilanteita vielä useammin.⁸³ Nuorista, 15–17-vuotiaista hlbt-henkilöistä 15 prosenttia on kokenut verkkohäirintää seksuaalisen suuntautumisen vuoksi.⁸⁴ Ihmiskauppiat käyttävät yhä useammin internetalustoja uhrien saalistamiseen ja hyväksikäyttöön, ja lapset ovat erityisen haavoittuva kohderyhmä.⁸⁵

Komissio on esittänyt lasten seksuaalisen hyväksikäytön torjunnan tehostamista koskevan EU:n strategian⁸⁶ yhteydessä väliaikaisen ehdotuksen, jonka mukaan tieto- ja viestintätekniikan alan yritykset voisivat edelleen ilmoittaa viranomaisille lasten seksuaalisesta hyväksikäytöstä vapaaehtoisesti, jos tällaiset käytännöt ovat laillisia. Komissio kehottaa lainsäätäjiä sopimaan pikaisesti ehdotuksen hyväksymisestä. Komissio esittää pidemmällä aikavälillä lainsäädäntöehdotuksen, jolla pyritään torjumaan verkossa tapahtuvaa lasten seksuaalista hyväksikäyttöä tehokkaasti.

Liian pitkä näytön äärellä vietetty aika ja altistuminen verkkotoiminnalle aiheuttaa huolta lasten terveydestä ja henkisestä hyvinvoinnista ja johtaa stressin lisääntymiseen, tarkkaavaisuushäiriöihin, näköongelmiin ja liian vähäiseen liikkumiseen.

Covid-19-pandemia on lisännyt lasten verkossa viettämää aikaa merkittävästi, kun koulunkäynti sekä kulttuuri- ja sosiaalinen elämä ovat siirtyneet verkkoon. Tämä on johtanut verkon riskien ja digitaalisen eriarvoisuuden lisääntymiseen. Yksi kymmenestä lapsesta ilmoitti, ettei koululla ollut kevään sulkutoimien aikana lainkaan verkkotoimintaa ja että yhteydet opettajiin olivat epäsäännöllisiä.⁸⁷ Internetin käyttö on edelleen haaste monille lapsille EU:ssa: se on 20 prosenttia yleisempää suurituloisissa kotitalouksissa ja huomattavasti vähäisempää maaseutualueilla.⁸⁸ Komissio esitti hiljattain antamassaan Euroopan digitaalista vuosikymmentä koskevassa tiedonannossa kunnianhimoiset yhteenliitettävyystavotteet kaikille kotitalouksille Euroopassa.⁸⁹

EU on laatinut säädöksiä ja politiikka-aloitteita lasten oikeuksien huomioon ottamiseksi digitaalisessa ympäristössä.⁹⁰ Niitä olisi tarvittaessa mukautettava ja päivitettävä uusien

⁸³ ”[Our Europe. Our Rights. Our Future.](#)”, ks. edellä.

⁸⁴ [A long way to go for LGBTI equality](#), Euroopan unionin perusoikeusvirasto, 2020.

⁸⁵ [Kolmas kertomus edistymisestä ihmiskaupan torjunnassa](#), COM(2020) 661 final ja SWD(2020) 226 final; [The challenges of countering human trafficking in the digital era](#), Europol, 2020.

⁸⁶ [EU:n strategia lasten seksuaalisen hyväksikäytön torjunnan tehostamiseksi](#), ks. edellä.

⁸⁷ [How families handled emergency remote schooling during the COVID-19 lockdown in spring 2020](#), 2020, JRC.

⁸⁸ Eurostat. Kysely kotitalouksien ja yksityishenkilöiden tieto- ja viestintätekniikan käytöstä [[isoc_i_ci_in_h](#)], 2019.

⁸⁹ [Komission tiedonanto ”2030 digitaalinen kompassi: eurooppalainen lähestymistapa digitaalista vuosikymmentä varten”](#), COM(2021) 118 final.

⁹⁰ [Direktiivi lasten seksuaalisen hyväksikäytön ja seksuaalisen riiston sekä lapsipornografian torjumiseksi](#) (2011/93/EU); [puitepäättös rasismien ja muukalaisvihan tiettyjen muotojen ja ilmaisujen torjumiseksi rikosoikeudellisin keinoin \(2008/913/YOS\)](#); [audiovisuaalisia mediapalveluja koskeva direktiivi](#) (2018/1808/EU); [asetus luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta](#) (2016/679/EU); [sopimattomia kaupallisia](#)

uhkien tai suuntausten ilmaantuessa ja teknologioiden muuttuessa. Tarkistetulla audiovisuaalisia mediapalveluja koskevalla direktiivillä on parannettu lasten suojelua haitalliselta sisällöltä ja epäasianmukaiselta kaupalliselta viestinnältä. Hiljattain annetussa digipalvelusäädöksessä⁹¹ ehdotetaan palveluntarjoajille asianmukaisia huolellisuusvelvoitteita, joilla varmistetaan verkon käyttäjien, myös lasten, turvallisuus. Disinformaatiota koskevilla käytännösäännöillä⁹² luodaan yhteissäätelyjärjestelmä, joka on räätälöity disinformaation leviämiseen liittyvien riskien torjuntaa varten. Uudella digitaalisen koulutuksen toimintasuunnitelmalla (2021–2027)⁹³ edistetään digitaalista lukutaitoa disinformaation torjumiseksi ja asetetaan koulutus tämän työn keskiöön. Myös kansainvälisiä ohjeita lapsen oikeuksien tulkinnasta digitaalisessa ympäristössä on annettu hiljattain.⁹⁴

Lapset ajavat tietosuojaa ja yksityisyyttä koskevien sääntöjen osalta sitä, että yritykset laativat digitaalisille palveluille ja sovelluksille ymmärrettävät tietosuojaperiaatteet. Lapset myös haluaisivat osallistua sellaisten uusien digitaalisten tuotteiden suunnitteluun ja kehittämiseen, joita tulevat käyttämään. Komissio on valmis tukemaan näitä pyrkimyksiä erityisesti parempaa internetiä koskevan nuorisositoumuksen⁹⁵ (Youth Pledge for a Better Internet) ja nuorten esittämän toimintakehotuksen⁹⁶ kautta.

Komissio tukee edelleen digitaalialan ohjelman kautta Safer Internet -keskuksia ja Better Internet for Kids -alustaa⁹⁷ verkkokiusaamiseen, väärin tietojen ja disinformaation tunnistamiseen sekä terveen ja vastuullisen verkkokäyttämisen edistämiseen liittyvän tietoisuuden lisäämisessä ja valmiuksien kehittämisessä. Tulevalla Tie koulumenestykseen -aloitteella⁹⁸ ehkäistään verkkokiusaamista. Erasmus+ -ohjelmasta⁹⁹ rahoitetaan aloitteita, joilla tuetaan digitaalisten taitojen opettamista kaikille lapsille.

Tekoälyllä on ja tulee olemaan suuri vaikutus lapsiin ja heidän oikeuksiinsa¹⁰⁰ esimerkiksi koulutuksessa, vapaa-ajalla ja terveydenhuollossa. Siihen voi kuitenkin liittyä myös joitakin yksityisyyteen, turvallisuuteen ja varmuuteen liittyviä riskejä. Tulevassa komission ehdotuksessa tekoälyä koskevasta horisontaalisesta oikeudellisesta kehyksestä määritetään, minkälainen suuririskisten tekoälyjärjestelmien käyttö aiheuttaa merkittäviä riskejä perusoikeuksille, myös lasten oikeuksille.

Euroopan komission keskeisiä toimia:

– Annetaan vuonna 2022 päivitetty strategia internetin parantamiseksi lasten näkökulmasta.

[menettelyjä koskeva direktiivi \(2005/29/EY\); Tiedonanto – Eurooppalainen lähestymistapa disinformaation torjuntaan verkossa](#), COM(2018) 236; [Eurooppalainen strategia internetin parantamiseksi lasten näkökulmasta](#), COM(2012) 196.

⁹¹ [Komission ehdotus asetukseksi digitaalisten palvelujen sisämarkkinoista \(digipalvelusäädös\)](#), COM(2020) 825 final.

⁹² Disinformaatiota koskeviin EU:n käytännösääntöihin sisältyy useita sitoumuksia, jotka tärkeimmät verkkoalustat sekä mainosalaa ja mainostajia edustavat kauppajärjestöt ovat allekirjoittaneet rajoittaakseen disinformaation vaikutusta verkossa. Käytännösääntöjen allekirjoittajia pyydetään lujittamaan käytännösääntöjä komission keväällä 2021 antamien ohjeiden mukaisesti.

⁹³ [Digitaalisen koulutuksen toimintasuunnitelma 2021–2027](#), COM(2020) 624.

⁹⁴ [General Comment No. 25 \(2021\) on Rights of children in relation to the digital environment](#), YK:n lapsen oikeuksien komitea.

⁹⁵ [Youth Pledge for a Better Internet](#).

⁹⁶ [Nuorten esittämä toimintakehotus](#).

⁹⁷ [Better internet for kids](#).

⁹⁸ Esitelty [tiedonannossa eurooppalaisen koulutusalueen toteuttamisesta vuoteen 2025 mennessä](#), COM(2020) 625 final.

⁹⁹ [Erasmus+ -ohjelma](#).

¹⁰⁰ [Draft Policy Guidance on AI for Children](#), UNICEF, 2020.

- Laaditaan ja toteutetaan lasten johdolla prosessi sellaisten periaatteiden kehittämiseksi, joita toimialan on edistettävä ja noudatettava.¹⁰¹
- Edistetään esteettömän tieto- ja viestintätekniiikan ja avustavan teknologian kehittämistä ja käyttöä vammaisia lapsia varten, muun muassa puheentunnistusta ja piilotettuja tekstejä¹⁰², myös käytettäväksi komission kokouksissa ja tapahtumissa.
- Varmistetaan esteettömyyssäädöksen¹⁰³ täytäntöönpano kaikilta osin.
- Tehostetaan kaikenlaisen verkossa tapahtuvan lasten seksuaalisen hyväksikäytön torjuntaa esimerkiksi esittämällä tarvittavaa lainsäädäntöä, johon sisältyvät myös asianomaisten verkkopalvelujen tarjoajien velvoitteet havaita tiedossa oleva lasten seksuaaliseen hyväksikäyttöön liittyvä aineisto verkossa ja raportoida siitä.

Euroopan komissio kehottaa jäsenvaltioita:

- varmistamaan kaikille lapsille tosiasiallisesti yhtäläisen mahdollisuuden käyttää digitaalisia välineitä ja nopeita internetyhteyksiä, hankkia digitaalinen lukutaito ja päästä käyttämään verkossa saatavilla olevia opetusmateriaaleja ja -välineitä;
- tukemaan lasten digitaalisten perustaitojen kehittämistä kansalaisille tarkoitettun eurooppalaisen digitaalisten taitojen puitekehyksen¹⁰⁴ kautta;
- tukemaan medialukutaitoon liittyviä toimia osana koulutusta, jotta voidaan kehittää lasten kykyä arvioida kriittisesti verkkosisältöä ja havaita disinformaatio ja hyväksikäyttöön tähtäävä aineisto;
- tukemaan ja edistämään EU:n osarahoittamien Safer Internet -keskusten työtä ja tukemaan lasten tuki- ja auttavia puhelimia verkkoviestintäväylien kehittämisessä;
- kannustamaan lapsia ja erityisesti tyttöjä osallistumaan luonnontieteiden, teknologian, insinööritieteiden ja matematiikan opintoihin ja purkamaan sukupuolistereotyyppioita yhtäläisten mahdollisuuksien varmistamiseksi digitaalisilla työmarkkinoilla.

Euroopan komissio kehottaa tieto- ja viestintätekniiikan alan yrityksiä:

- varmistamaan, että lasten oikeudet, myös oikeus yksityisyyteen, henkilötietojen suojaan ja ikätasolle sopivan sisällön saatavuuteen, sisällytetään sisäänrakennettuina ja oletusarvoisesti digitaalisiin tuotteisiin ja palveluihin, myös vammaisten lasten osalta;
- tarjoamaan lapsille ja vanhemmille asianmukaiset välineet ruutuajan ja nettikäyttäytymisen valvomiseksi ja suojelemaan lapsia verkkotuotteiden liikkakäytön ja riippuvuuden vaikutuksilta;
- tehostamaan toimenpiteitä haitallisen sisällön ja epäasianmukaisen kaupallisen viestinnän torjumiseksi esimerkiksi helppokäyttöisten raportointi- ja estoväylien ja tehokkaiden iänvarmistusvälineiden avulla;
- jatkamaan toimiaan laittoman verkkosisällön, myös lasten seksuaaliseen hyväksikäyttöön liittyvän sisällön havaitsemiseksi, siitä ilmoittamiseksi ja sen poistamiseksi alustoiltaan ja palveluistaan, jos nämä käytännöt ovat laillisia.

¹⁰¹ Perustana tässä käytetään Euroopan digitaalista vuosikymmentä koskevassa tiedonannossa esitettyjä digialan toimintaperiaatteita.

¹⁰² Yhdenmukaistetut eurooppalaiset standardit, [Accessibility requirement for ICT products and services](#), ETSI, 2018.

¹⁰³ [Direktiivi tuotteiden ja palvelujen esteettömyysvaatimuksista](#) (2019/882/EU).

¹⁰⁴ [Eurooppalainen digitaalisen osaamisen viitekehys 2.0](#), EU:n tiedekeskus, Euroopan komissio.

6. Maailmanlaajuinen ulottuvuus: EU, joka tukee, suojelee ja voimaannuttaa lapsia koko maailmassa, myös kriisien ja konfliktien aikana

”EU:lla on voimaa, joka yhdistää monia maita maailmassa rauhan, yhteistyön ja ihmisten välisen tasa-arvon puolesta ja rahoittaa lasten oikeuksia suojelevien järjestöjen hankkeita.”
(Lapsi, Albania)

”Pitää mennä syvälle kaivokseen köydellä, ottaa sieltä mitä on pyydetty ja palata sitten takaisin maan päälle. Melkein tukehduin kaivoksessa, koska siellä ei ollut tarpeeksi happea.”
(Poika, 11, Tansania).

EU:n sitoutuminen lapsen oikeuksien edistämiseen, suojeluun, toteuttamiseen ja kunnioittamiseen kattaa koko maailman. Tällä strategialla EU pyrkii vahvistamaan asemaansa myös lastensuojelun keskeisenä maailmanlaajuisena toimijana. EU:lla on jo nyt johtava rooli lasten suojelussa ja tukemisessa maailmanlaajuisesti, sillä se parantaa koulutuksen, palvelujen ja terveydenhuollon saatavuutta ja suojelee lapsia kaikilta väkivallan, hyväksikäytön ja heitteillepanon muodoilta, myös humanitaarisissa tilanteissa.

Vaikka viime vuosikymmeninä asiassa on edistytty merkittävästi, liian monet **lapset ympäri maailmaa kärsivät edelleen ihmisoikeusloukkauksista, humanitaarisista kriiseistä, ympäristö- ja ilmastokriisistä, koulutusmahdollisuuksien puutteesta, aliravitsemuksesta, köyhyydestä, eriarvoisuudesta ja syrjäytymisestä tai näiden riskistä.** Erityisesti tyttöjen tilanne on vaikea. He voivat edelleen joutua syrjinnän ja sukupuoleen perustuvan väkivallan uhreiksi, esimerkiksi lapsi-, varhais- ja pakkoavioliittoihin, sekä naisten sukuelinten silpomisen uhreiksi jopa jo 4-vuotiaana.

Lähes kaksi kolmasosaa maailman lapsista asuu konfliktin koettelemassa maassa. Näistä joka kuudes elää enintään 50 kilometrin päässä konfliktialueesta.¹⁰⁵ Tämä ei ainoastaan uhkaa lasten fyysistä terveyttä ja mielenterveyttä, vaan voi usein riistää heiltä mahdollisuuden koulutukseen¹⁰⁶ ja vaikuttaa kielteisesti heidän ja heidän yhteisöjensä tuleviin mahdollisuuksiin.

Lapsia myös värvätään aseellisiin konflikteihin ja käytetään niissä. Osallistuminen konflikteihin vaikuttaa vakavasti heidän fyysiseen, psyykkiseen ja emotionaaliseen hyvinvointiinsa. Sekä tyttö- että poikasotilaat joutuvat usein seksuaalisen väkivallan uhreiksi, ja sitä käytetään liian usein aseena sodankäynnissä.

Arviolta 5,2 miljoonaa alle 5-vuotiaasta lasta¹⁰⁷ kuolee joka vuosi pääasiassa ehkäistävissä ja hoidettavissa olevista syistä, joista monet liittyvät köyhyyteen, sosiaaliseen syrjäytymiseen, syrjintään, sukupuolinormeihin ja perusihmisoikeuksien laiminlyönteihin. Covid-19-pandemia ja ilmastonmuutos ovat pahentaneet entisestään lapsiin kohdistuvan syrjinnän muotoja sekä lasten ja perheiden joutumista haavoittuvuustilanteisiin kaikkialla maailmassa. Pandemian ollessa pahimmillaan noin 1,6 miljardia lasta maailmassa ei ollut koulussa.¹⁰⁸

EU:n ulkoisissa toimissa noudatetaan sitoumuksia, jotka on vahvistettu ihmisoikeuksia ja demokratiaa vuosina 2020–2024 koskevan EU:n toimintasuunnitelman¹⁰⁹ puitteissa. Näitä

¹⁰⁵ [Children affected by armed conflict, 1990-2019](#), Peace Research Institute Oslo, Conflict trends, 2020.

¹⁰⁶ [Koulutusta kriisitilanteissa käsittelevä järjestöjen välinen verkosto](#), 2020.

¹⁰⁷ [Children: improving survival and well-being](#), Maailman terveysjärjestö, 2019.

¹⁰⁸ [Policy Brief: Education during COVID-19 and beyond](#), Yhdistyneet kansakunnat, elokuu 2020.

¹⁰⁹ Yhteinen tiedonanto – [Ihmisoikeuksia ja demokratiaa koskeva EU:n toimintasuunnitelma 2020–2024](#), JOIN(2020) 5 final.

sitoumuksia tuetaan kohdennetuilla toimilla, jotka sisältyvät muihin asiaa koskeviin aloitteisiin, kuten lapsen oikeuksia koskeviin EU:n suuntaviivoihin¹¹⁰, lapsia aseellisten selkkauksien yhteydessä koskeviin suuntaviivoihin¹¹¹, sukupuolten tasa-arvon edistämistä EU:n ulkoisissa toimissa koskevaan toimintasuunnitelmaan¹¹² ja lapsen oikeuksien ”työkalupakkiin”¹¹³.

EU aikoo kaikissa yhteyksissä edelleen edistää sitä, että kaikilla olisi mahdollisuus laadukkaaseen, turvalliseen ja osallistavaan koulutukseen, sosiaaliseen suojeluun, terveydenhuoltopalveluihin, ravintoon, puhtaaseen juomaveteen, asumukseen, puhtaaseen sisäilmaan ja asianmukaiseen sanitaatioon. EU:n **kehityspolitiikalla** i) edistetään yleistä sairausvakuutusturvaa, jotta voidaan varmistaa äitien, vastasyntyneiden, lasten ja nuorten terveyden kannalta välttämättömät palvelut, myös mielenterveyspalvelut ja psykososiaalinen tuki; ii) edistetään elintarvikejärjestelmiä, joilla voidaan varmistaa lasten tarpeiden ja oikeuksien mukainen ravitseva, turvallinen, kohtuuhintainen ja kestävä ruokavalio ja iii) investoidaan lisää laadukkaiden ja helposti saatavilla olevien koulutusjärjestelmien kehittämiseen, varhaiskasvatus, alemman ja ylemmän perusasteen koulutus sekä keskiasteen koulutus mukaan luettuina. Lisäksi tuetaan kohtuuhintaisia ja kestäviä yhteyksiä kouluihin sekä digitaalisten taitojen sisällyttämistä koulujen opetussuunnitelmiin ja opettajien koulutukseen.

EU jatkaa lasten tukemista **humanitaarisissa kriiseissä** soveltamalla tarveperusteista lähestymistapaa humanitaaristen periaatteiden mukaisesti. Se myös varmistaa, että sen apu on sukupuolisensitiivistä ja lapsen iän huomioivaa. EU painottaa jatkossakin lastensuojelua, puuttuu kaikenlaiseen lapsiin kohdistuvaan väkivaltaan ja tarjoaa mielenterveys- ja psykososiaalista tukea. Lisäksi turvallisen, laadukkaan ja osallistavan koulutuksen jatkuva saatavuus on erittäin tärkeää, jotta lapset ja nuoret voivat hankkia tärkeitä taitoja sekä saada suojaa ja kokea normaaliuuden tunnetta. Koulutus myös edistää rauhaa ja toimii uudelleenkotoutumisen ja selviytymiskyvyn välineenä.

Lapsityön uhreja on yhteensä 152 miljoonaa (9,6 prosenttia koko maailman lapsista). Heistä 73 miljoonaa tekee vaarallista työtä, joka todennäköisesti vahingoittaa heidän terveyttään, turvallisuuttaan ja kehitystään.¹¹⁴ Komission poliittisissa suuntaviivoissa otettiin käyttöön nollatoleranssi **lapsityövoiman** käytölle, millä edistetään lapsityön poistamisen kansainvälisen YK:n teemavuoden 2021¹¹⁵ toimia maailmassa. Ihmisoikeuksia ja demokratiaa koskevaan EU:n toimintasuunnitelmaan¹¹⁶ sisältyy myös toimi, jolla pyritään vähentämään merkittävästi lapsityövoiman käyttöä maailmassa vuoteen 2025 mennessä Yhdistyneiden kansakuntien asettaman lapsityövoiman käytön täydellistä lopettamista koskevan tavoitteen mukaisesti. Tämä kattaa maksuttoman ja helposti saatavilla olevan, oppivelvollisuuteen perustuvan koulutuksen tukemisen siihen asti, kunnes lapsi saavuttaa työntekijän vähimmäisiän, sekä sosiaalihuolto-ohjelmien laajentamisen, jotta perheet voidaan saada pois köyhyydestä.

EU:n kauppaa- ja investointisopimuksilla sekä yleisellä tullietuusjärjestelmällä on ollut tärkeä rooli myös edistettäessä keskeisten ihmisoikeuksien ja työntekijän oikeuksien kunnioittamista YK:n ja Kansainvälisen työjärjestön keskeisten yleissopimusten mukaisesti. Näiden

¹¹⁰ [Lapsen oikeuksien edistämistä ja suojaamista koskevat EU:n suuntaviivat](#), 2017.

¹¹¹ [Lapsia aseellisten selkkauksien yhteydessä koskevat EU:n suuntaviivat, 2008.](#)

¹¹² [Toimintaohjelma sukupuolten tasa-arvon edistämisestä EU:n ulkoisissa toimissa](#) (2021–2025).

¹¹³ [Child Rights Toolkit. Integrating Child Rights in Development Cooperation.](#)

¹¹⁴ [Global estimates of child labour](#), Kansainvälinen työjärjestö, 2017.

¹¹⁵ [Kansainvälinen työjärjestö.](#)

¹¹⁶ [Ihmisoikeuksia ja demokratiaa koskeva EU:n toimintasuunnitelma 2020–2024](#), ks. edellä.

sitoumusten täyttäminen, myös lapsityövoiman käytön torjunta, on erityisen huomion kohteena. EU edellyttää, että EU:n ulkopuoliset maat päivittävät säännöllisesti kansallisia luetteloltaan vaarallisista työtehtävistä, joita ei koskaan saisi osoittaa lapsille. EU myös vauhdittaa, erityisesti kestäviä hallinnointi- ja ohjausjärjestelmiä edistämällä, toimiaan sen varmistamiseksi, ettei EU:n yritysten toimitusketjuissa käytetä lapsityötä.

EU tehostaa ihmisoikeuksia ja demokratiaa koskevan toimintasuunnitelman mukaisesti toimiaan **lasten merkityksellisen osallistumisen** varmistamiseksi. Tarkoituksena on ehkäistä ja torjua kaikenlaista, myös sukupuoleen perustuvaa, lapsiin kohdistuvaa väkivaltaa ja reagoida siihen ja lopettaa varhais-, pakko- ja lapsiavioliitot, naisten sukuelinten silpominen, lapsikauppa, salakuljetus, kerjääminen, (seksuaalinen) hyväksikäyttö ja laiminlyönti. Työtä tehostetaan myös aseellisista konflikteista kärsimään joutuneisiin lapsiin kohdistuvien vakavien rikkomusten ehkäisemiseksi ja lopettamiseksi. Tähän työhön sisältyy esimerkiksi kansainvälisen humanitaarisen oikeuden noudattamista edistäviä edunvalvontatoimia. Toimintasuunnitelmalla tuetaan kumppanimaita myös **lapsiystävällisten oikeus- ja lastensuojelujärjestelmien kehittämisessä ja vahvistamisessa** esimerkiksi maahantulija-, pakolais- ja pakkomuuttajalasten sekä vähemmistöihin kuuluvien lasten, erityisesti romanien, auttamiseksi. EU tukee edelleen lasten ja muiden kansainvälistä suojelua tarvitsevien, haavoittuvassa asemassa olevien henkilöiden uudelleensijoittamista EU:hun. Se tukee toimia, joilla puututaan katulapsiongelmaan, ja investoi laadukkaaseen vaihtoehtoisen hoidon kehittämiseen ja vailla vanhempien huolenpitoa olevien ja vammaisten lasten siirtämiseen laitoshoidosta laadukkaaseen perhe- ja yhteisöperustaiseen hoitoon.

EU sisällyttää lasten oikeudet edelleen kumppanimaiden kanssa käytävään poliittiseen vuoropuheluun, erityisesti liittymisneuvotteluihin sekä vakautus- ja assosiaatioprosessiin. Se edistää myös toimenpiteitä, joilla torjutaan erityisesti haavoittuvassa asemassa oleviin lapsiin kohdistuvaa väkivaltaa ja syrjintää, esimerkiksi tukemalla kansalaisjärjestöjä. Se tukee alueen lasten tilannetta koskevien eriteltyjen tietojen seurantaa ja keräämistä ja raportoi asiasta vuotuisen laajentumispaketin maakohtaisissa edistymiskertomuksissa.

EU koordinoi **näiden tavoitteiden saavuttamiseksi** kaikkien vuosien 2021–2027 monivuotisen rahoituskehityksen puitteissa käytettävissä olevien rahoitusohjelmien, erityisesti naapuruus-, kehitys- ja kansainvälisen yhteistyön välineen (NDICI), liittymistä valmistelevan tukivälineen (IPA III) ja humanitaarisen avun välineen, käyttöä.

Se myös edistää toimia monenvälisillä ja alueellisilla ihmisoikeusfoorumeilla, tiedotus- ja valistuskampanjoilla sekä toimilla kansalaisyhteiskunnan, lasten ja nuorten, kansallisten ihmisoikeusinstituutioiden, tiedeyhteisön, yrityssektorin ja muiden asiaankuuluvien sidosryhmien kanssa.

Euroopan komission keskeisiä toimia:

- Osoitetaan 10 prosenttia NDICI:n kokonaisrahoituksesta koulutukseen Saharan eteläpuolisessa Afrikassa, Aasian ja Tyynenmeren alueella sekä Amerikassa ja Karibian alueella.
- Myönnetään edelleen 10 prosenttia humanitaarisen avun rahoituksesta koulutukseen hätätilanteiden ja pitkittyneiden kriisien yhteydessä ja edistetään turvallista koulunkäyntiä koskevan julistuksen hyväksymistä.
- Pyritään lopettamaan lapsityön käyttö EU:n yritysten toimitusketjuissa erityisesti yritysten kestäviä hallinnointi- ja ohjausjärjestelmiä koskevan lainsäädäntöaloitteen kautta.
- Edistetään ja tarjotaan teknistä apua, jotta työsuojelutarkastusjärjestelmiä voidaan parantaa lapsityölainsäädännön seurantaa ja täytäntöönpanon valvontaa varten.

- Annetaan teknistä apua Team Europe -lähestymistavan mukaisesti kumppanimaiden hallinnoille ohjelmien ja välineiden, esimerkiksi SOCIEUX+ -ohjelman, teknisen avun ohjelman (TAIEX) ja Twinning-ohjelmien kautta.
- Laaditaan vuoteen 2022 mennessä nuorisotoimintasuunnitelma, jolla edistetään nuorten ja lasten vaikutusmahdollisuuksia ja osallistumista.
- Nimetään EU:n edustustoihin nuorison yhteyspisteitä ja vahvistetaan niiden valmiuksia suojella lapsia.

7. Lapsinäkökulma kaikkiin EU:n toimiin

Komissio varmistaa strategiassa asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi, että lasten oikeuksia koskeva näkökulma valtavirtaistetaan kaikkiin asiaankuuluviin toimintapolitiikkoihin, lainsäädäntöön ja rahoitusohjelmiin¹¹⁷. Tämä on osa pyrkimyksiä luoda **EU:n päätöksentekoon lapsiystävällinen kulttuuri**. Tätä tuetaan tarjoamalla EU:n henkilöstölle koulutusta ja kehittämällä sen valmiuksia sekä tehostamalla sisäistä koordinoitua komission lapsen oikeuksien koordinaattorin ryhmän kautta. Lapsen oikeuksien valtavirtaistamista koskeva tarkistuslista on kehitteillä.

Näyttöön perustuvien toimintapolitiikkojen kehittäminen edellyttää luotettavia ja vertailukelpoisia tietoja. Komissio kehottaa perusoikeusvirastoa jatkamaan teknisen avun ja metodologisen tuen antamista jäsenvaltioille muun muassa tiedonkeruumenettelyjen suunnittelussa ja täytäntöönpanossa. Myös Eurostatin ja muiden EU:n virastojen tuottamien tietojen erittelyä iän ja sukupuolen mukaan jatketaan, samoin kuin tähän strategiaan kuuluvien tiettyjen aihealueiden tutkimusta. Tämä toteutetaan tutkimuksen ja innovoinnin Horisontti Eurooppa -puiteohjelman (2021–2027)¹¹⁸ kautta.

Strategian avulla voidaan myös valtavirtaistaa ja koordinoita aloitteita kansallisella tasolla ja keskeisten sidosryhmien kesken, jotta varmistetaan voimassa olevien EU:n ja kansainvälisten oikeudellisten velvoitteiden parempi täytäntöönpano. Tätä varten komissio perustaa myös **EU:n lasten oikeuksien verkoston** vuoden 2021 loppuun mennessä. Verkosto lisää lasten oikeuksia käsittelevän epävirallisen asiantuntijaryhmän¹¹⁹ työn pohjalta EU:n ja jäsenvaltioiden välistä vuoropuhelua ja vastavuoroista oppimista lasten oikeuksista ja tukee strategian täytäntöönpanoa, seurantaa ja arviointia. Verkosto koostuu kansallisista edustajista, ja joihinkin sen toimintoihin osallistuu muun muassa kansainvälisiä ja kansalaisjärjestöjä, alue- ja paikallisviranomaisien edustajia sekä lapsia. Komissio aikoo myös tiivistää yhteistyötä alue- ja paikallisviranomaisien sekä muiden instituutioiden, alueellisten ja kansainvälisten järjestöjen, kansalaisyhteiskunnan ja lapsiasiavaltuutettujen kanssa.

Tätä strategiaa olisi tarkasteltava yhdessä perusoikeuskirjan soveltamisen vahvistamista EU:ssa koskevan strategian ja Euroopan demokratiatoimintasuunnitelman kanssa. Strategia täydentää kohdennettuja toimia, joilla konkretisoidaan EU:n oikeuksia ja arvoja monilla toiminta-aloilla.¹²⁰ Näitä ovat esimerkiksi lasten suojelu muuttoliikkeen yhteydessä, tasa-arvo

¹¹⁷ Ks. liite 2.

¹¹⁸ [Horisontti Eurooppa](#).

¹¹⁹ [Lasten oikeuksia käsittelevä epävirallinen asiantuntijaryhmä](#), Euroopan komissio.

¹²⁰ [Tiedonanto – Lasten suojelu muuttoliikkeen yhteydessä](#), COM(2017) 211 final; [Tiedonanto – Sukupuolten tasa-arvostrategia 2020–2025](#), COM(2020) 152 final; [Tiedonanto – Romanian tasa-arvoa, osallisuutta ja osallistumista koskeva EU:n strategiakehys](#), COM(2020) 620 final, ja [neuvoston suositus romanien tasa-arvosta, osallisuudesta ja osallistumisesta \(2021/C 93/01\)](#); [Tiedonanto – hlbtq-henkilöiden tasa-arvoa koskeva strategia 2020–2025](#), COM(2020) 698 final, [kotouttamista ja osallisuutta koskeva toimintasuunnitelma 2021–2027](#), COM(2020)758 final, sekä vammaisten oikeuksia koskeva strategia; [EU:n rasismintorjunnan toimintasuunnitelma 2020–2025](#), COM(2020) 565 final, ja [tuleva strategia](#)

ja osallisuus, sukupuolten tasa-arvo, rasismien torjunta ja moniarvoisuus, EU:n kansalaisuuteen liittyvät oikeudet, uhrien oikeudet, lasten seksuaalisen hyväksikäytön torjunta, sosiaaliset oikeudet ja osallistava koulutus.¹²¹ Strategia on myös ihmisoikeuksia ja demokratiaa koskevassa EU:n toimintasuunnitelmassa¹²² asetettujen painopisteiden mukainen.

7.1 EU:n varojen osuus strategian täytäntöönpanossa

EU:n rahoitus on keskeistä tuettaessa EU:n politiikkatoimien täytäntöönpanoa jäsenvaltioissa. Komissio tukee tällä strategialla jäsenvaltioita, jotta ne hyödyntäisivät EU:n varoja parhaalla mahdollisella tavalla lapsen oikeuksien suojelua ja toteuttamista koskevissa aloitteissaan. Strategialla on tarkoitus myös kannustaa sisällyttämään lasten oikeudet talousarvioon ja seuraamaan EU:n talousarvion käyttöä tässä asiassa, jotta varat kanavoitaisiin kaikkein kiireellisimpiin tarpeisiin. Jäsenvaltioiden olisi asetettava lasten oikeuksia koskeva rahoitus etusijalle EU:n rahoitusohjelmissa kansallisella ja alueellisella tasolla todettujen tarpeiden mukaisesti. Vuosia 2021–2027 koskevassa monivuotisessa rahoituskehyksessä tämä otetaan huomioon seuraavasti.

Euroopan sosiaalirahasto plussasta (ESR+) ja Euroopan aluekehitysrahastosta tuetaan investointeja inhimillisiin resursseihin ja infrastruktuurin kehittämiseen, laitteistoihin ja palvelujen saatavuuteen koulutuksen, työllisyyden, asumisen, sosiaalihuollon, terveydenhuollon ja lastenhoidon aloilla samoin kuin siirtymistä laitoshoidosta perhe- ja yhteisöperustaisiin palveluihin.

Jäsenvaltioiden, joissa lasten köyhyyden tai sosiaalisen syrjäytymisen riski on EU:n (vuosien 2017–2019) keskiarvoa korkeampi, on osoitettava viisi prosenttia Euroopan sosiaalirahasto plussan rahoituksesta lasten köyhyyden torjuntaan. Myös muiden jäsenvaltioiden olisi osoitettava siihen tarkoituksenmukaiset määrät. Jäsenvaltioiden olisi täytettävä ohjelmakaudella 2021–2027 useita mahdollistavia edellytyksiä, joilla saattaa olla tiivis yhteys lasten oikeuksia edistäviin toimenpiteisiin. Näitä ovat toimintapoliittiset kehykset köyhyyden vähentämisessä, romanien osallistamisessa sekä vammaisten henkilöiden oikeuksista tehdyn YK:n yleissopimuksen ja perusoikeuskirjan noudattamisessa. Uudessa AMIF-rahastossa parannetaan ilman huoltajaa olevien maahanmuuttajien suojelua tunnistamalla heidän vastaanotto-, majoitus- ja muut erityistarpeensa ja tarjoamalla taloudellista tukea ja kannustimia enintään 75 prosentin yhteisrahoitusosuudella, jota voidaan korottaa 90 prosenttiin erityistoimien osana toteutettavien hankkeiden osalta.

Lasten oikeuksien toteutumiseen voidaan käyttää myös muita EU:n rahastoja ja ohjelmia, kuten oikeusalan ohjelmaa, kansalaisten, tasa-arvon, perusoikeuksien ja arvojen ohjelmaa, Erasmus+ -ohjelmaa, Horisontti 2020 -ohjelmaa, digitaalialan ohjelmaa, elpymis- ja palautumistukivälinettä, Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahastoa, REACT-EU-välinettä ja InvestEU-ohjelmaa. Lisäksi teknisen tuen välineestä voidaan pyynnöstä antaa jäsenvaltioille teknistä tukea valmiuksien kehittämistoimien laatimisessa.

[antisemitismin torjumiseksi, joka on määrä antaa vuonna 2021; Katsaus unionin kansalaisuuteen vuonna 2020: Kansalaisten vaikutusmahdollisuuksien lisääminen ja heidän oikeuksiensa suojelu](#), COM(2020) 730 final, [uhrien oikeuksia koskeva EU:n strategia \(2020–2025\)](#), COM(2020)258, [EU:n strategia lasten seksuaalisen hyväksikäytön torjunnan tehostamiseksi](#), COM(2020)607.

¹²¹ [Komission suositus ”Investoidaan lapsiin – Murretaan huono-osaisuuden kierre](#) (2013/112/EU); [Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilari](#); [Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilaria koskeva toimintasuunnitelma](#), COM(2021) 102 final. Ehdotus neuvoston suositukseksi lapsitakuun perustamisesta, COM(2021) 137; [tiedonanto eurooppalaisen koulutusalueen toteuttamisesta vuoteen 2025 mennessä](#), COM(2020)625 final; ja [Digitaalisen koulutuksen toimintasuunnitelma 2021–2027](#), COM(2020) 624.

¹²² [Ihmisoikeuksia ja demokratiaa koskeva EU:n toimintasuunnitelma 2020–2024](#), JOIN(2020) 5 final.

Jäsenvaltioita kehoitetaan varmistamaan, että EU:n rahastojen ohjelmasuunnittelussa ja täytäntöönpanossa toteutetaan kansallisella, makroalueellisella¹²³, alueellisella ja paikallisella tasolla koordinoitua lähestymistapaa sekä ottamaan alue- ja paikallisviranomaiset, kansalaisyhteiskunnan organisaatiot, myös lasten kanssa ja lapsia varten työskentelevät järjestöt, sekä työmarkkinaosapuolet ja talouselämän osapuolet mukaan EU:n vuosien 2021–2027 rahastojen ohjelmien valmisteluun, tarkistamiseen, täytäntöönpanoon ja seurantaan.

Strategiassa puututaan myös eriarvoisuuteen, jota on pahentanut haavoittuvassa asemassa oleviin lapsiin suhteettomasti vaikuttanut covid-19-kriisi. Komissio kehottaa jäsenvaltioita hyödyntämään tässä työssä kaikki NextGenerationEU-välineen tarjoamat mahdollisuudet lieventää kriisin kohtuuttomia vaikutuksia ja auttaa jäsenvaltioita valtavirtaistamaan lasten oikeudet osaksi uudistusten suunnittelua ja täytäntöönpanoa teknisen tuen välineen kautta.

Jotta käytännön tasolla voitaisiin saada aikaan todellista edistystä, strategiaan on liitettävä **sitoumuksia ja investointeja kansallisella tasolla**. Komissio kehottaa EU:n jäsenvaltioita laatimaan yhteistyössä kaikkien asiaankuuluvien sidosryhmien, myös lasten, kanssa vahvoja ja näyttöön perustuvia lapsen oikeuksia koskevia kansallisia strategioita, jos sellaisia ei vielä ole. Muista asiaankuuluvista kansallisista strategioista ja suunnitelmista saadaan synergiaetuja. Komissio myös kehottaa jäsenvaltioita ratifioimaan kaikki lasten oikeuksia koskevan YK:n yleissopimuksen ja vammaisten henkilöiden oikeuksista tehdyn YK:n yleissopimuksen valinnaiset pöytäkirjat ja ottamaan asianmukaisesti huomioon YK:n lapsen oikeuksien komitean¹²⁴ ja vammaisten henkilöiden oikeuksia käsittelevän YK:n komitean¹²⁵ loppupäätelmät. Komissio kehottaa jäsenvaltioita myös tukemaan kaikkia tässä strategiassa suositeltuja toimia asianmukaisilla taloudellisilla resursseilla, myös EU:n rahoituksella.

Päätelmät

Euroopan komissio on täysin sitoutunut tukemaan lasten potentiaalia aktiivisina ja vastuullisina kansalaisina. Tämä edellyttää, että osallistuminen demokraattiseen toimintaan alkaa jo lapsuudessa. Kaikilla lapsilla on oikeus ilmaista näkemyksensä heitä koskevista asioista ja saada ne otetuiksi huomioon. Aktiivisen osallistumisen mahdollistamiseksi on myös puututtava köyhyyteen, eriarvoisuuteen ja syrjintään, jotta sukupolvia jatkunut huono-osaisuuden kierre voidaan katkaista.

Tämä strategia on suunniteltu osallistavaksi, ja myös sen täytäntöönpano on osallistavaa. Komissio seuraa strategian täytäntöönpanoa EU:n ja kansallisella tasolla ja raportoi edistymisestä vuotuisessa lasten oikeuksia käsittelevässä eurooppalaisessa foorumissa. Lapset osallistuvat seurantaan ja arviointiin erityisesti tulevan lasten osallistumisfoorumin kautta. Strategian toimia mukautetaan tarvittaessa.

Komissio pyytää Euroopan parlamenttia ja neuvostoa hyväksymään strategian ja tekemään yhteistyötä sen täytäntöönpanossa. Komissio kehottaa alueiden komiteaa ja Euroopan talous- ja sosiaalikomiteaa edistämään vuoropuhelua alue- ja paikallisviranomaisten sekä kansalaisyhteiskunnan edustajien kanssa.

Meillä kaikilla on velvollisuus kuunnella lapsia ja toimia nyt. Kuten eräs Eurochild-verkoston lastenneuvoston jäsen toteaa: *”Hyvin tehty on parempi kuin hyvin sanottu.”*

¹²³ [Makroaluestrategia](#), Euroopan komissio.

¹²⁴ [YK:n lapsen oikeuksien komitea](#), loppupäätelmät.

¹²⁵ [YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksien komitea](#), loppupäätelmät.